

Kvalitetsvurdering af
Horsens Museum
2009

KULTURARVSSTYRELSEN

Indhold

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger **3**

Kvalitetsvurderingen af Horsens Museum **4**

Arbejdsgrundlag og formål **8**

Samlinger, arkiver, bibliotek **12**

Indsamling og erhvervelser **13**

Undersøgelser og forskning **13**

Forvaltning af den faste kulturarv **16**

Konserverings- og bevaringsarbejde **16**

Formidling **17**

Publikum **20**

Bygninger og udendørsarealer **20**

Organisation og administration **23**

Ledelse og personale **24**

Økonomi **25**

Sammenfatning og anbefalinger **27**

Bilag

Udtalelse fra Det Arkæologiske Faglige Råd
om museets forskningspublikationer **30**

Udtalelse fra Det Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie
om museets forskningspublikationer **31**

Kulturarvsstyrelsens notat om museets digitale formidling **37**

Horsens Kommunes bemærkninger
til kvalitetsvurderingen af Horsens Museum **38**

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kulturarvsstyrelsen udvælger hvert år ti museer til kvalitetsvurdering ud fra kriterier, der sikrer en bred repræsentation inden for de tre museumskategorier: de kulturhistoriske, de kunsthistoriske og de naturhistoriske museer.

Kvalitetsvurderingerne er led i styrelsens tilsyn med og rådgivning af museerne. Kvalitetsvurderingerne er tillige et redskab for styrelsen til at indsamle viden om museernes forhold. Således danner kvalitetsvurderingerne grundlag for udviklingen af fælles normer og retningslinjer på centrale områder i museernes arbejde.

Kvalitetsvurderingerne er styrelsens mulighed for at orientere museernes hovedtilskudsydere om museernes virksomhed. En kvalitetsvurdering af et museum munder ud i en rapport, hvor styrelsen redegør for museets stærke og svage sider og pointerer, hvor styrelsen mener, museets faglige niveau kan og bør styrkes.

En kvalitetsvurdering udspiller sig som en dialog mellem styrelsen og det enkelte museum. Dialogen er koncentreret om museets faglige forpligtigelser i henhold til museumsloven. Det vil sige varetagelsen af museets ansvarsområde samt de opgaver, der knytter sig til museets samlinger: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling. Desuden er der fokus på, hvordan museet samarbejder med andre museer, offentlige myndigheder og andre interessenter.

Processen

Styrelsen og museet aftaler en tidsplan for forløbet af kvalitetsvurderingsprocessen.

Museets ledelse udfylder et spørgeskema. Styrelsen opfordrer museets bestyrelse, ledelse og medarbejdere til at genoverveje rutiner og gennemtænke, hvordan forskellige arbejdsopgaver vægtes og hænger sammen.

Museet indsender forskningspublikationer fra de seneste fire år. Forskningspublikationerne bliver vurderet af det eller de relevante faglige råd, som hører under Kulturarvsstyrelsen.

Styrelsen besøger museet og drøfter museets opgavevaretagelse og øvrige drift med museets ledelse og bestyrelse. Under besøget besigtiger styrelsen museets udstillinger, magasiner, værksteder og kontorer.

Styrelsen udarbejder en rapport, der tegner et helhedsbillede af, hvordan museet løser sine opgaver inden for institutionens rammer. Rapporten følger strukturelt spørgeskemaets opbygning. Ikke alle museets svar gengives i rapporten, men udvalgte dele af besvarelsen bliver opsummeret. Styrelsen påpeger observationer, som danner grundlag for kommentarer og anbefalinger.

På grundlag af rapporten skal museet inden for tre måneder tilkendegive, hvordan man vil følge op på rapportens anvisninger, og et år senere, hvordan opfølgningen er gennemført.

Kvalitetsvurderingsprocessen betragtes herefter for afsluttet.

Kvalitetsvurderingen af Horsens Museum

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering 2009 af Horsens Museum er baseret på:

- Museets besvarelse af styrelsens kvalitetsvurderingsskema med bilag, modtaget i styrelsen den 1. oktober 2009.
- Evaluering af museets forskningspublikationer ved styrelsens Arkæologiske Faglige Råd samt Det faglige Råd for Nyere Tid.
- Drøftelse af museets forhold ved et dagsmøde i Horsens den 21. oktober 2009 med deltagelse af:

Fra Horsens Museum:

Formand for bestyrelsen og for Horsens Kommunes kulturudvalg Jørgen Bang
Museumschef Anne Bjerrekær
Museumsinspektør Annette Hoff
Museumsinspektør Anna Wowk Vestergaard
Museumsinspektør Anders Horsbøl Nielsen
Arkivar Bodil Møller Knudsen
Projektmedarbejder Maria Berg Briese

Fra Kulturarvsstyrelsen:

Kontorchef Ole Winther, Museer
Souschef John Pind, Fortidsminder
Konsulent Jacob Hansen, Museer
Konsulent Hans-Henrik Landert, Museer

Under mødet blev museets udstillingslokaler, magasiner, arkiver, bibliotek, værksteder og kontorer besigtiget.

Kulturarvsstyrelsen har den 9. januar 2009 forespurgt Horsens Kommune, om kommunen havde kommentarer til eller ønsker om belysning af særlige forhold i forbindelse med kvalitetsvurderingen. Der foreligger svar fra Horsens Kommune af 17. september 2009. (vedlagt som bilag)

Det fremgår af svaret, at kommunen påskønner museets arbejde og værdsætter betydningen af et lokalt museum for befolkningen, for kulturarven, for planlægningen og for udviklingen af Horsens Kommune. Kommunen anser museet for at være en uundværlig samarbejdspartner og fremhæver museets indsat for udviklingen omkring det nedlagte Horsens Statsfængsel. Horsens Kommune har ikke anmodet om at få særlige forhold belyst ved kvalitetsvurderingen.

Arbejdsgrundlag og formål

Horsens Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 15 med følgende ansvarsområder:

Museet er en forskningsinstitution der gennem aktiv indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling inden for ansvarsområdet skal virke for sikringen af Danmarks kulturarv og belyse tilstande, forandring, variation og kontinuitet i menneskers livsvilkår fra de ældste tider til nu.

Særlig vægt lægges på den danske opdagelsesrejsende Vitus Bering's historie og ekspeditioner samt historien om ret og straf igennem tiden.

Museet skal gøre samlingerne tilgængelige for offentligheden og stille dem til rådighed for forskningen samt udbrede kendskabet til resultatet af såvel museets egen forskning som anden forskning baseret på museets samlinger.

Museet har som sit arkæologiske ansvarsområde Horsens Kommune samt Hedensted Kommune. Ansvarsområdet for nyere tids kulturhistorie dækker Horsens Kommune. Desuden kan der forekomme faglige aftaler om opgavevaretagelse for andre statsanerkendte museer

Horsens Museum driver Byarkivet i Horsens.

Indsamling, registrering, forskning og formidling skal finde sted inden for den geografiske, tids- og emnemæssige afgrænsning af museets ansvarsområde.

Genstande, der savner en naturlig tilknytning til museets ansvarsområde, bør ikke indlemmes i samlingerne, men søges henvist til et relevant museum.

(Horsens Museums vedtægter § 2)

Horsens Museum ejes og drives af Horsens Kommune.

Hovedtilskudsyder er Horsens Kommune.

Museets bestyrelse er det til enhver tid siddende kulturudvalg i Horsens Kommune.

Formand for museets bestyrelse er Jørgen Bang.

Museumschef er cand. phil. Anne Bjerrekær.

Museets oprettelse og placering

Horsens Museum blev grundlagt i 1906 og blev statsanerkendt i 1918.

Byarkivet (oprettet i 1979) blev en del af Horsens Museum i 1986

Før kommunalreformen omfattede museets geografiske ansvarsområde Horsens, Gedvad, Juelsminde, Brædstrup og Nørre-Snede kommuner. Efter kommunalreformen er museets ansvarsområde den nye Horsens Kommune samt Hedensted Kommune, hvad angår det arkæologiske ansvar. Horsens Museum har dermed ansvar for størstedele-

len af museumsarbejdet i et område på ca. 1.100 km², med en befolkning på ca. 127.000 mennesker, heraf ca. 81.000 mennesker i Horsens Kommune.

Museet er centralt placeret i Horsens by med museumsbygningen på Sundvej 1A som hovedadresse. Arkivafdelingen har til huse i Horsens forhenværende rådhus i Søndergade 26. Den arkæologiske afdeling er indrettet på Gasvej 7 og i Nørregade 31. Fængselsafdelingen bor indtil videre i det tidligere Horsens Statsfængsel på Fussingsvej.

Mission og vision

Museet definerer sin mission på følgende måde:

- Horsens Museum og Byarkivet skal som identitetsskabende institutioner indsamle, registrere, bevare, forske i og på en levende måde formidle og synliggøre den lokale kulturhistorie og den landsdækkende fængselshistorie, fra de første mennesker og til i dag, for tilrejsende og Horsensborgere i alle aldre.

Det er museets vision at:

- Horsens Museum vil indgå som en integreret del af projektet "Fængslet", der skal anvende det fraflyttede statsfængsel til et nyt stort oplevelsescenter, hvor kulturhistorien og museets samlinger formidles på nytænkende vis, således at fængselsområdet kan virke som et fyrtårn for Horsens og trække besøgende til byen.
- Horsens Museum vil arbejde for med tiden at blive "Dansk Fængselsmuseum" med et stort netværk til udenlandske fængselsmuseer og forskningsinstitutioner.
- Horsens Museum vil aktivt give børn og voksne besøgende en spændende museumsoplevelse, der bibringer den besøgende historisk viden, identitet og samfundsmæssig indsigt – og vil give mulighed for livslang læring.
- Horsens Museum og Byarkivet vil, ud over at varetage arbejdet med de lovbundne opgaver, arbejde for en faglig kvalitetsudvikling inden for de 5 hovedsøjler: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.
- Horsens Museum vil sikre, at Horsens Kommune kan ligge i front mht. fysisk planlægning og arealanvendelse, ved et aktivt samarbejde med kommunen omkring servicering af borgere, erhvervsvirksomheder og offentlige myndigheder, der ønsker arkæologisk eller historisk bistand forud for fysisk planlægning og anlægsarbejde.
- Horsens Museum og Byarkivet vil sikre og udbygge den naturlige status som byens og omegnens historiske museum og arkiv med tæt og god kontakt til lokalsamfundet og arbejde for, at mere af samlingen bliver elektronisk tilgængelig. På længere sigt arbejdes for, at Byarkivet også bliver Kommunearchiv.
- Horsens Museum og Byarkivet vil være aktive samarbejdspartnere for erhvervsliv, universiteter, andre museer/arkiver og egen kommune.

Medlemskaber og samarbejder

Museet er medlem af relevante museumsfaglige foreninger, organisationer og netværk, både regionale, nationale og internationale. I flere fora har museet bestyrelsesposter.

Lokalt og regionalt samarbejder museet med de øvrige kulturinstitutioner, med kulturhistoriske foreninger, Folkekirken, universiteterne, bibliotekerne, turistbranchen og lokalpressen. Museet har et særligt samarbejde med myndigheder, institutioner og foreninger med relation til fængsler og kriminalforsorg.

Museet samarbejder med de relevante forvaltninger i Horsens Kommune, herunder med Kulturforvaltningen, Byplanafdelingen og Teknik og Miljø. I Hedensted kommune primært med Teknik- og Miljøafdelingen om forvaltningen af museumslovens kapitel 8.

Internationalt er museet involveret i samarbejder om arkæobotanik, magasinteknik og personalhistorie. Museet anser det for vigtigt at deltage i netværk og samarbejder. Museet beklager, at tiden ikke tillader at medvirke så meget, som man ønsker.

- For Horsens Museum betød kommunalreformen en væsentlig forenkling i museets samarbejde med kommunerne i ansvarsområdet. Forenklingen rummer potentiale for et uddybet samarbejde mellem museet og de to kommuner i ansvarsområdet.
- En tæt forbindelse til kommunerne er nødvendig for varetagelsen af museets opgaver, derfor kan Horsens Museum glæde sig over et særdeles godt samarbejde med Horsens Kommune. Museet bør på tilsvarende måde udvikle og uddybe sit samarbejde med Hedensted Kommune om forvaltningen af den forhistoriske kulturarv.
- Der er ikke behov for, at Horsens Museum bliver ”*et dansk fængselmuseum*”. Kulturhistorien i Horsens er mere omfattende, hvilket afspejles i museets bredt formulerede ansvarsområde. Fængselshistorien kan derimod udmærket være et særligt fokusområde i museets virksomhed.
- Statsanerkendelsen af Horsens Museum har blandt andet som forudsætning, at museet drives som én institution med én bestyrelse, én leder, én medarbejdergruppe, ét regnskab - og at byarkivet er en afdeling i Horsens Museum. Det er derfor misvisende og uheldigt, at arkivafdelingen fremstår som en selvstændig institution, som det f.eks. sker i resultataftalen med Horsens Kommune, på hjemmesiderne og i markedsføringen. Museet bør ændre denne praksis, for ikke at skabe tvivl om hvordan Horsens Museum er organiseret.
- Hvis bestyrelsen ønsker, at arkivet bliver en selvstændig institution med egen ledelse, kan det ske ved en simpel vedtægtsændring idet Kulturarvsstyrelsen, som udgangspunkt, ikke betragter arkivalierne som omfattet af museumsloven.
- Det er positivt, at museet engagerer sig i faglige fora og samarbejder med andre museer. I den forbindelse bør museet forholde sig til det nye museumslandskab, der tegner sig og overveje, om man med fordel kan indgå strategiske samarbejder på udvalgte områder eller fusioner med andre af regionens museer. Erfaringen viser, at et kommunalt ejerskab til et museum ikke behøver at være en hindring for at indgå i større fællesskaber.

Samlinger, arkiver, bibliotek

Generel beskrivelse af samlingerne

Horsens Museum er et gammelt købstadsmuseum med store samlinger anlagt fra omkring år 1900. I begyndelsen blev der indsamlet til en byhistorisk udstilling på rådhuset, men i 1906 fik byen sit egentlige museum, der både omfattede kunst og kulturhistorie.

I 1984 blev Horsens Kunstmuseum oprettet, og størstedelen af kunstsamlingen blev overført hertil. Horsens Museum beholdt dog malerier af topografisk- og personalhistorisk interesse. Da Byarkivet i 1986 blev en del af Horsens Museum, blev museets samling af arkivalier og fotografier overført til opbevaring i den nye afdeling.

Nyere tids samlingen er præget af borgerskabskultur før 1900. Det skyldes tidligere tiders indsamlingspolitik, som museet efter 1985 bevidst har søgt at rette op på. Samlingen består som helhed af flere mindre, men gode genstandsgrupper, der i det væsentligste omfatter:

Tekstiler fra 1700-tallet og frem, ca. 2000-2500 museumsnumre.

Møbler fra 1600 til 1900 ca. 130 genstande

Malerisamling ca. 400 topografiske og personalhistoriske værker

Horsens-sølv fra 1600-tallets slutning og frem. Ca. 500 sølvgenstande, værktøj mv.

Mønt- og medaljesamling, ca. 1300 genstande samt 4 mapper med pengesedler.

Genstande fra Kina, hjembragt af bysbarnet Theodor Løwenstein, ca. 150 genstande.

Legetøjssamling fra 1880 og frem, ca. 750 museumsnumre.

Støbejernsovne fra sidste halvdel af 1600-tallet til ca. 1900. En fin samling på 17 ovne.

En samling lokalt fremstillet keramik (Annashåb, Danico og Dagnæs) ca. 50 genstande.

En samling julegenstande, julepynt mv. fra 1900-tallet. Den består af 325-350 genstande.

Diassamling, ca. 2560 med Horsens-topografi, ca. 1200 med relation til Vitus Bering.

Desuden et arkiv med arkitekturtegninger fra Horsens og omegn, ca. 11.200 tegninger.

Horsens Museums fængselssamling, som er under opbygning, kommer til at omfatte ca. 8.000 genstande. Genstandene stammer fra fængslets eget museum og fra Horsens Museums indsamlinger, efter at fængslet blev nedlagt. Samlingen belyser fængslet i hele funktionsperioden fra 1853 til 2006, og er enestående af sin art.

Museets arkivaliesamling afgrænses geografisk af udstrækningen af Horsens Kommune. Tidsmæssigt omfatter samlingen perioden ca. 1800-2009. Enkelte dele er fra tiden 1600-1800. Arkivalierne omfatter privatarkiver, virksomhedsarkiver, forenings-arkiver samt fotoarkiver fra tre Horsens-fotografer. Som helhed belyser samlingen købstadens og omegnens historie de sidste ca. 250 år.

Arkivaliesamlingen omfatter desuden materiale, der belyser lertøjets og madens kulturhistorie, dødens og begravelsesernes kulturhistorie samt påklædningsdukker, hvoraf en del er trykt i Horsens.

Museet kan ikke oplyse antallet af dokumenter, men samlingen udgør i alt 522 hyldemeter, 1080 kort, 627 påklædningsdukker og ca. 250.000 billeder.

Den arkæologiske samling afspejler det geografiske ansvarsområde og ændringerne i det gennem tiden. Særlig tyngde har samlingerne af hjortetaksredskaber fra ældre stenalder, bronzer fra en række bronzealdergrave og gravfund fra førromersk jernalder. En

række kirkegårds-undersøgelser har bevirket, at museet har et større skeletmateriale fra middelalder og renaissance.

Museet har gennem årene modtaget flere privatsamlinger. "Dr. Lindemanns samling" der indkom i 1914, udgør grundstammen i museets ældre samling. En anden stor samling blev doneret af amatørarkæologerne Strandbæk og Dahlhof Knudsen i perioden 1995 til 2007. Samlingen er primært fra ældre stenalder og førromersk jernalder.

Museet kender ikke antallet af genstande i den arkæologiske samling, men skønner at det samlede antal genstandsnumre er ca. 50.000.

Samlingernes repræsentativitet

Generelt forholder samlingerne sig fornuftigt til ansvarsområdet, og museet mener derfor ikke, at der er noget større behov for at udskille eller kassere.

Nyere tids samlingen er godt dækkende for Horsens by og bykultur. Baggrunden er, at der blandt museerne i det tidligere Vejle Amt var indgået en aftale om koordineret indsamling, hvorefter landbrugskulturen blev varetaget af Glud Museum, industri-kulturen af Industrimuseet i Horsens og købstadskulturen af Horsens Museum.

Nyere tids samlingen er dog svag hvad angår søfart/havnedrift og mindrebemidlede før 1900. Søfart/havnedrift er til gengæld godt repræsenteret i arkivafdelingen.

Efter kommunalreformen er der ikke taget stilling til, hvilken form indsamlings-samarbejdet skal have fremover.

To samlinger indenfor nyere tid kan principielt udskilles til Industrimuseet i Horsens. Det drejer sig om samlinger fra Horsens Sparekasse og fra Petersen & Sørensens Tobaksfabrik. Museet vil undersøge, om samlingerne kan udskilles til Industrimuseet. I museets nyere tids samling findes der også genstande helt uden proveniens, som muligvis bør udskilles. De fleste er indkøbt i første halvdel af 1900-tallet.

Museets fængselsamling udgør en særlig del af samlingen fra nyeste tid, og reflekterer, at statsfængslet i 150 år havde en betydelig indflydelse på byens handel, økonomi og beskæftigelse.

Inden museet overtager ansvaret for Kriminalforsorgens samling, bliver der foretaget en sortering så de dele, som falder uden for Horsens Museum ansvarsområde, tilbydes de fængselshistoriske samlinger, der findes i nogle af de andre fængsler. Hensigten er, at der ikke efterfølgende bliver behov for kassation og udskillelse.

Et enkelt område i arkivets samling er svagt repræsenteret i forhold til ansvarsområdet nemlig byens tekstilindustri, som var omfangsrig mellem 1850-1950, men som desværre ikke er repræsenteret med et eneste arkiv. Desuden repræsenterer samlingen ikke i særlig grad idrættens historie, idet indsamlingen af kilder til dette emne er overdraget Idrætsarkivet i Horsens.

Fra arkivet kan en del af samlingen uden problemer udskilles eller kasseres. Det drejer sig om kopier, som blev indlemmet i arkivets første år, og som senere er indlemmet i original. En forundersøgelse har godtgjort, at det vil vare ca. 3 måneder at gennemgå og udskille disse arkivalier, og at omfanget af det ældste arkiv på i alt 111 hyldemeter herved kan reduceres med mindst en tredjedel.

Den arkæologiske samling vurderes at være repræsentativ, og indeholder kun få genstande, som ikke har proveniens i det historiske ansvarsområde. Det er genstande, som overvejende er indkommet tidligt i 1900-årene. Der er ikke gjort nogen aktiv indsats for at udskille dem til andre museer, da det er museets holdning, at de arkæologiske samlinger bør opbevares, hvor de er skabt. Når alle genstande er tilgængelige i Museernes Samlinger, vil det efter museets opfattelse være underordnet, hvilket museum der opbevarer dem.

Samlingernes modtagelse, registrering og magasinering

Museet udfylder en indkomstseddel og udfærdiger en kvittering til giver, når genstande og arkivalier modtages på museet. Museet har udarbejdet standard-dokumenter til formålet.

Museet oplyser, at man alene modtager genstande og arkivalier med relation til ansvarsområdet og med gode ledsagende oplysninger. Til brug for indsamlingen til fængsels-samlingen og til samlingen for nyere tid er der udarbejdet en skriftlig indsamlingsplan. For museets arkæologiske indsamling findes der ingen nedskreven plan.

Registrering og indberetning til de centrale kulturarvsregistre

Museet benytter de elektroniske registreringssystemer *REGIN*, *MUD* og *ARKIBAS*.

REGIN anvendes til nyere tids samlinger, *MUD* og *REGIN* til de arkæologiske samlinger. *ARKIBAS* anvendes til museets arkivaliesamlinger. Museet har udarbejdet manualer til brug for registreringsarbejdet.

Indberetningen til Museernes Samlinger foregår via *REGIN*. Efter registrering og indberetning publicerer museet alt straks. Museet lægger vægt på, at interesserede så hurtigt som muligt kan søge i samlingen.

Indberetning til Fund & Fortidsminder sker løbende i den arkæologiske sagsbehandling og i dialog med Kulturarvsstyrelsens Fortidsmindekontor.

Museets arkiv indberetter til elektroniske arkivdatabaser bl.a. til DANPA (Danske privatarkiver).

Nummersystemer

Horsens Museum er et gammelt museum, der har en lang og kompliceret historik i sine nummersystemer. Men museet har overblik og færdigheder i de gamle systemer, der for en udenforstående virker temmelig indviklede. Efter 1985 gik museet over til det almindeligt anvendte sagsnummersystem med museets akronym foranstillet. Museets arkiv nummererer arkivalierne under anvendelse af årstal og løbenummer.

Efterslæb

Museet har et lille efterslæb i registreringsarbejdet hvad angår nyere tid og arkæologi. Museet skønner, at 97% af samlingen er fuldt analogt registreret. Med den kommende overtagelse af fængsels-samlingen påtager Horsens Museum sig registrerings- og publiceringsforpligtelsen for yderligere ca. 8.000 genstande.

Museet har et større efterslæb i forhold til overførsel af samlingsoplysninger til *REGIN* og til publicering i Museernes Samlinger. Det samlede efterslæb udgør 3-4 årsværk, og museet forventer at være færdig i 2015.

Museet har et meget stort efterslæb i registrering af sine arkivalier. Ca. 116 hyldemeter arkivalier mangler en egentlig indkomstregistrering, og ca. 235.000 billeder mangler en færdiggjort fuldstændig registrering. Museet skønner, at efterslæbet udgør ca. 28 årsværk. Der foreligger ingen plan for afviklingen.

Klausulerede genstande

Museet har ingen genstande i samlingen, der er pålagt klausuler. Interviews med ind- og ansatte ved Horsens Statsfængsel/Statsfængsel Østjylland er klausulerede på grund af personfølsomme oplysninger. Det samme gælder en række af museets arkivalier.

Deponeringer og udlån

Horsens Museum udlåner gerne til andre museer og det sker i begrænset omfang. Museet anvender Organisationen af Danske Museers udlånsbetingelser. I 2009 var der udlånt tre borgmester-portrætter til et borgercenter Brædstrup, nogle arkæologiske genstande til museerne i Herning og Skanderborg og til Søvind Lokalhistoriske Samling. En uddeponering af tre geværer i Horsens Borgerlige Skyttelaug er under afvikling.

Deposita og indlån

Der er enkelte deponerede genstande i Horsens Museums faste udstillinger. Til brug i særudstillinger låner museet ofte genstande udefra, og der udarbejdes altid lånedokumenter. Museet har desuden inddeponeret et arkiv fra Smedemesterforeningen i Horsens, som ikke har ønsket at afstå det til museet. Arkivet udlånes lejlighedsvist til selskabelige sammenkomster og udflugter i foreningen.

Arkiver til samlinger og undersøgelser

Det er museets politik at få arkivalier med relation til forskning og samling digitaliseret og knyttet til museumssager for derved at gøre dem lettere søgbare. Processen er i gang, men museet opbevarer stadig de gamle analoge arkiver, der hovedsageligt omfatter:

- Accessionsprotokoller fra 1906-1982 samt registre og optegnelser om særlige dele af samlingen.
- Museumssagsarkiv med beretninger fra arkæologiske undersøgelser, fotos, opmålinger, tegninger, genstandslistor og korrespondance.
- Indkomstjournal, sags- og korrespondancearkiv vedr. arkivaliesamlingen.
- Arkivalier til belysning af Horsens Statsfængsel og fængselssamlingen herunder regnskaber, fotos, genstandsprotokoller, korrespondancearkiv, fangearkiv.
- Arkivalier der belyser museets historie herunder vedtægter, regnskaber, besøgstal korrespondancer og bestyrelsesarbejde.

Bibliotek

Horsens Museums bibliotek er et håndbibliotek primært til brug for museets ansatte i de respektive afdelinger. Det omfatter ca. 220 hyldemeter bøger med historisk, lokal-topografisk og arkæologisk litteratur. Speciel er en bogsamling om Vitus Bering.

- Museets fængselsprojekt varetages forbilledligt i et samarbejde med Horsens Kommune, Kriminalforsorgen og statens ejendomsselskab. I forhold til indsamlingen er det godt, at museet er meget opmærksom på vigtigheden af at være selektiv, både af

økonomiske årsager og med henblik på at skabe en samling med en klar profil. Som en naturlig følge heraf, bør museet undlade at optage ”doubletter”.

- Museet bør træffe beslutning om, hvorvidt arkivalierne i byarkivet skal være en del af *samlingen* i museumslovens forstand. Hvis museet beslutter, at arkivalierne er en del af samlingen, er de omfattet af museumsloven. Det betyder blandt andet, at arkivet skal leve op til standarderne for samlingsvaretagelse, herunder registrering og indberetning til de centrale kulturarvsregistre indenfor de fastsatte terminer. Med det efterslæb på registrering der er i arkivet, vil alene denne opgave være en meget stor økonomisk udfordring.
- Museet kan beslutte, at videreføre arkivets nuværende status, hvilket efter styrelsens opfattelse indebærer, at arkivalierne hverken er omfattet af arkivloven eller af museumsloven. Med den status er museet ikke forpligtet på lovgivningsmæssige standarder for arkivalierne.
- Det er godt at museet alene bruger de anerkendte og udbredte registreringssystemer REGIN, MUD OG ARKIBAS. Det er også godt museet vælger at publicere i Museernes Samlinger med det samme. Det er acceptabelt, at museet har et mindre efterslæb på genstandsregistrering, men kritisabelt at efterslæbet er så stort som 28 årsværk, hvad angår arkivalierne. Uanset at arkivalierne ikke henregnes til samlingen, bør museet ikke opbygge så store efterslæb. Museet bør udarbejde en plan for afviklingen og forholde sig langt mere selektivt ved tilbud om nye arkivalier.
- Museet bør mere præcist kunne redegøre for omfanget af den arkæologiske samling. Museet har overblik over antallet af sager, men savner overblik over antallet af genstande eller genstandsnumre. Museet bør snarest skaffe sig et bedre kvantitativt overblik over sine samlinger, der også indbefatter de arkæologiske dele.
- Det er uheldigt, at museet har modtaget en samling som depositum. Museets ressourcer til opbevaring, bevaring og sikring bør bruges på egne samlinger. Museet bør ikke bruges som gratis lager og udstillingsvindue for andres samlinger. Styrelsen minder om, at uddeponering til andre end offentlige institutioner kun må finde sted efter Kulturarvsstyrelsens godkendelse.

Indsamling og erhvervelser

Generel beskrivelse af museets accession

Horsens Museum har en nedskrevet indsamlingspolitik for nyere tids kulturhistorie, der er i overensstemmelse med ansvarsområdet. Museet har ingen formuleret indsamlingspolitik for de foregående kulturhistoriske perioder.

Fra nyere tid indsamles hverdagsgenstande, arbejdsliv, forenings-friluftsliv, skoleliv handelsliv, Horsens sølv, Vitus Bering, legetøj, julepynt, pottemagersager, fængselsvæsen, død og begravelse samt besættelsestiden. Så vidt muligt indsamles helheder.

Til arkivaliesamlingen indsamles udelukkende ikke trykt materiale, der belyser ansvarsområdet samt lertøjets og madens kulturhistorie, død og begravelse og påklædningsdukker. Accessionen sker alene ved donation.

Det fremgår af indsamlingspolitikken, at genstande der tilbydes museet vurderes i relation til ansvarsområdet, den eksisterende samling, bevaringstilstanden, de ledsagende oplysninger og forekomsten på andre museer. Det prioriteres, at borgere, der henvender sig med tilbud om genstande til samlingen, får skriftligt svar inden for en uge.

Arkæologiske genstande modtages normalt kun, hvis de har så gode fundoplysninger, at der kan udfærdiges en fundanmeldelse. Undtagelsen kan være genstande, der i sig selv besidder en videnskabelig værdig. Langt hovedparten af de arkæologiske genstande fremkommer dog ved undersøgelser. Det vurderes hver gang, hvor meget der skal hjemtages, og sortering foretages principielt før hjemtagning.

Benyttelse af museets samlinger i forskningsmæssig sammenhæng

Museet lægger vægt på størst mulig tilgængelighed til samlingerne – også for forskere. Samlingerne fra nyere tid er blevet anvendt til studier af maleren Ludovica Thornam, studier i arkitekten Viggo Norns tegninger og studier i Horsens-sølv.

Fængselsamlingen er i 2009 blevet brugt til monografier om henholdsvis tatovering og om Jens Nielsen, der blev henrettet i Horsens i 1892.

Arkivaliesamlingen er blevet brugt til en række artikler og monografier om så forskellige emner som industrier, banker og skibsbygning i Horsens, komponisterne Gunnar Berg og Vagn Holmboe, forfatteren Herman Bang og berømte danskere i Kina og USA

Den arkæologiske samling er blevet brugt til forskning i bondestenalderens kobber- og bjergartsøkker, fund fra ældre bronzealder, Porskjær-fundet, vikingetidens ryttergrave, ødekirker og middelalderlige altertavler.

- Horsens Museum har en indsamlingsplan for nyere tids kulturhistorie. Museet bør formulere og nedskrive en sammenhængende og forpligtende indsamlingspolitik, der omfatter hele ansvarsområdet, og som er i overensstemmelse med forskningspolitikken. Passiv indsamling bør museet undgå.

Undersøgelser og forskning

Hovedlinierne i museets dokumentations- og undersøgelsesvirksomhed

Museet oplyser, at man som hovedprincip undersøger og forsker indenfor ansvarsområdet. Indenfor nyere tid forskes der især i Horsens bys historie og i herregårdsmiljøer med relation til byen. Forskningen omfatter social stratigrafi, byplan, arkitektur, fængsel, lertøjsfabrikation, kirkegårde, jødernes historie og det såkaldte russiske hof i Horsens.

I museets arkæologiske afdeling fylder de arkæologiske undersøgelser meget i forhold til forskning i samlingerne. Årsagen er det store arealindtag til byggemodning de sidste 10 år. En del forundersøgelser på små arealer i de historiske landsbyer har museet selv finansieret og med interessante resultater. I de seneste år har museets arkæologer også engageret sig i bygningsarkæologiske undersøgelser i forbindelse med nedrivningssager.

Gennemførte projekter

Museet har gennemført følgende undersøgelser og forskningsprojekter de sidste fire år:

Baggårdshistorier. 10 fortællinger fra de ældste baggårdshuse ved Søndergade i Horsens.

Publiceret i Vejle Amts årbøger 2007.

Gehrdt de Lichtenberg – storkøbmand, godsejer, pengeudlåner og fabrikant.
Bogen blev udgivet november 2007 af Horsens Museum i samarbejde med Dansk Center for Herregårdsforskning, Gl. Estrup.

Karen Rosenkrantz de Lichtenbergs dagbøger og regnskaber. Hverdagsliv 1771-96 på herregården Bidstrup og i Horsens. Bogen udgives den 20. november 2009 af Horsens Museum i samarbejde med Landbohistorisk Selskab.

En undersøgelse af Danish Crown slagteriet i Horsens i samarbejde med Industrimuseet og Landbrugsmuseet. Offentliggjort i form af en rejseudstilling i 2005.

Forskningen i madvaner og madvarer ved det russiske hof i Horsens (1780-1807) Udgivet som monografi, som to papirbårne artikler og som en artikel på hjemmesiden.

Forskning og undersøgelser af Horsens bys historie
Publiceret på Horsens Museums hjemmeside samt på Horsens Leksikon.

Museet har gennemført ca. 280 arkæologiske forundersøgelser og egentlige undersøgelser de sidste fire år. Heraf var 97 egentlige undersøgelser. Der er udarbejdet beretninger for samtlige undersøgelser. For 64 undersøgelser er der også udarbejdet bygherrerapporter. Undersøgelserne har givet anledning til en række artikler, der fortrinsvis er publiceret i Glud Museums årsskrift:

Sejet Kirketomt og kirkegård
Publiceret i Museumsforeningen Glud Museums årsskrift 2006.

Bronzealderhuse ved Gesagervej i Hedensted
Publiceret i Museumsforeningen Glud Museums årsskrift 2007.

Førromerske jernalderhuse ved Tørring
Publiceret i Museumsforeningen Glud Museums årsskrift 2007.

Udgravning af et jernalderhus i Ølholm
Publiceret i Museumsforeningen Glud Museums årsskrift 2008.

Udgravninger af beboelser fra jern- og middelalder ved BGI syd for Bjerre
Publiceret i Museumsforeningen Glud Museums årsskrift 2009.

Egne forskningspublikationer

Museets forskningspublikationer fremgår af forskningsevalueringen (bilag 1 og bilag 2).

Evaluering af museets forskning

Det Arkæologiske Faglige Råd og Det Faglige Råd for Nyere tids Kulturhistorie har evalueret museets forskning i de sidste 4 år. Udtalelserne fra de to råd findes bagerst i denne rapport som bilag 1 og bilag 2.

Deltagelse i konferencer, kongresser m.v.

Horsens Museum deltager i danske museumsfaglige møder og konferencer som oftest med adskillige medarbejdere. Museet deltager desuden regelmæssigt i netværksmøder og

temadage om særlige emner med relevans for ansvarsområdet og i internationale konferencer fortrinsvis i det nære udland.

Netværk og andet samarbejde

Horsens Museum har et betydeligt samarbejde med Århus Universitets afdelinger for historie og arkæologi. Samarbejdet omfatter undervisning, censorfunktion, praktik og specialevejledning. Museet samarbejder i mindre omfang med Københavns Universitet, Syddansk Universitet og med Universitetet i Umeå.

Museet har faglige samarbejder især med Nationalmuseet, Moesgård og med nabomuseerne i Østjylland.

Museet deltager aktivt i faglige netværk, puljer og centre, der er relevante for museets ansvarsområde. Museet er initiativtager til et nordisk fængselshistorisk netværk, og har bestyrelsesposter i flere faglige fora.

Museet deltager også i netværk, hvis relevans er mindre åbenbar i forhold til ansvarsområdet, f.eks. Iberisk netværk om keramik, et netværk om engelsk havekultur og et netværk forankret i England om køkkenforskning.

- Det er positivt, at museet samarbejder med universiteter og andre museer, både hvad angår undervisning og værtskab for ph.d.- og specialestuderende.
- Den sagkyndige bedømmelse af museets arkæologiske forskningspublikationer viser, at museet forsker på alle niveauer, og kan levere relevante og kvalificerede bidrag på væsentlige faglige områder. Bedømmelsen viser også, at museet ikke har udnyttet de forskningsmæssige potentialer fra de senere års arkæologiske undersøgelser. Museet bør opprioritere dette område og sørge for, at de videnskabelige publikationer udgives, så de kan fagfællebedømmes.
- Styrelsen konstaterer, at museet under ”byggeboomt” har haft usædvanligt mange arkæologiske undersøgelser, som er blevet udført af midlertidigt ansatte. Da det kniber med at fastholde den indhøstede viden og få den publiceret, bør museet prioritere at fastansætte en museumsinspektør til området, så man ikke oplever et videnstab.
- Bedømmelsen af museets forskning indenfor nyere tid viser, at museet leverer forskning af alle kategorier indenfor sit ansvarsområde, men med størst tyngde på snævre områder i Horsens ældre historie. Egentlige problemformuleringer savnes generelt, og forskningen afspejler ikke altid de satsningsområder, der er beskrevet i museets arbejdsplan.
- Museets forskning bør være forankret i arbejdsplanen og udbyttet af forskningen skal udmøntes i museets formidling. Der skal være en tydelig sammenhæng mellem forskning og formidling, der kommer museets brugere til gavn.

Forvaltning af den faste kulturarv

Kapitel 8- arbejde

Museet har et godt samarbejde med Horsens og Hedensted Kommuner om den fysiske planlægning herunder om kommuneplan 2009. Museet savner dog adgang til Hedensted Kommunes digitale kort, som museet har behov for i sin forvaltning.

Museet bliver løbende underrettet om lokalplaner og bygge- og anlægssager. Museet modtager desuden alle landzonetilladelser og dispensationssager fra Teknisk Forvaltning foruden visse sager i høring, før de udsendes i offentlig høring. Museet følger op på relevante sager, og bemærkninger fra museet giver ofte anledning til justering af projekterne.

I 2008 gennemgik museet ca. 5000 bygge- og anlægssager for Horsens og Hedensted kommuner foruden Kommuneplantillægget og ca. 30 forslag til lokalplaner.

Kulturmiljø

Horsens Museum varetager gravminderegistreringen på de 30 kirkegårde i Horsens provsti. Registreringen er ikke fuldstændig færdiggjort, idet museet afventer nogle menighedsråds beslutninger om færdiggørelse af arbejdet.

- Museet har gode relationer til samarbejdspartnerne i Horsens og Hedensted kommuners planafdelinger. Museet bør derfor rette en officiel henvendelse til Hedensted Kommune med anmodning om tilladelse til at bruge kommunens digitale kort.

Konserverings- og bevaringsarbejde

Samlingernes tilstand og opbevaring

Museet har sine magasinerede genstande på flere adresser og under forskellige forhold:

Fællesmagasinet Lysholt er indrettet til formålet, og genstandene er generelt i stabil bevaringstilstand. Samlingerne omfatter både arkæologiske og nyere tids genstande.

I magasinet under Bankagerskolen er genstande fra nyere tid udsat for støv, og trænger til rengøring. En del trænger muligvis også til konservering. Arkæologiske genstande i magasinet opbevares dog nedpakket i et særskilt rum i velegnet klima. Museet planlægger at rømme lokalerne og overflytte samlingen til Fællesmagasinet i 2010.

I et lokale i Nørregade opbevares uregistrerede tekstiler pakket i kasser. Museet har planlagt at gennemgå kasserne fra sommer 2009 med henblik på kassation eller registrering, fotografering og ompakning.

I lokaler i det tidligere statsfængsel opbevarer museet fængselssamlingen. Den del som museet er i gang med at indsamle, er i god bevaringstilstand, mens den del der har været opbevaret i Kriminalforsorgens museum på fængslet, er i mindre god stand.

Ved museets arkæologiske kontoret opbevares genstande af metal, som kræver særligt tørt klima samt genstande og naturvidenskabelige prøver af organisk materiale, som kræver kolde opbevaringsforhold. Museets skeletmateriale opbevares på antropologiske laboratorier i København og Odense.

I det tidligere rådhus i Søndergade opbevares museets arkivaliesamling. Samlingen er rengjort og checket for sygdom, og er generelt i fin stand.

Bevaringsarbejde

Horsens Museum har ingen konservatorer, og råder ikke over konserveringsudstyr. Museet klarer en del præventivt arbejde selv, men benytter Konserveringscentret i Vejle til konserveringsopgaver og som tilsynsførende med samlingerne. Museet har ikke udarbejdet en bevaringsplan, men der føres tilsyn på arkivet og fængselsamlingen hvert halve år og på resten af museet efter aftale.

- Det er positivt, at museet har et tæt samarbejde med Konserveringscentret i Vejle, som museets leder også sidder i bestyrelsen for. Museet bør fastholde samarbejdet og tage initiativ til en samlet bevaringsplan for hele museet. Planen bør forholde sig til behovet for fremtidig magasinplads, udskillelse og kassation, konservering og økonomi. Arbejdet kan indledes med en gennemgang af samlingen, som museet kan søge om tilskud til i Kulturarvsstyrelsen.

Formidling

Formål og strategi

Museet har ikke nogen nedskreven formidlingsplan, men formålet beskrives således: *"Horsens Museum vil give børn og voksne besøgende en spændende museumsoplevelse, der bibringer den besøgende historisk viden, identitet og samfundsmæssig indsigt – og muligheden for livslang læring"*.

Formidlingen sker ved udstillinger, på hjemmesider, ved rundvisninger, ved betjening og vejledning og ved besvarelse af forespørgsler.

Museet har formidling for børn i skoleferierne, og i forbindelse med særudstillinger er der ofte særlige tilbud til skoleklasser. Børnehaver og skoleklasser tilbydes besøg og aktiviteter på museet i julemåneden.

Sammen med sprogcenter Horsens arrangerer museet byvandring for flygtninge og indvandrere. Museet arbejder på en digital byvandring primært målrettet denne gruppe.

Basisudstillinger

Basisudstillingerne viser hovedemnerne i museets ansvarsområde, og henvender sig til et bredt publikum. Udstillingerne omfatter:

Vitus Bering: Et audiovisuelt show næsten uden genstande. Danske tekster på forskellige niveauer. Udstillingspjecer på tysk og engelsk. Genåbnet 2006.

Middelalderen: Emneopdelt udstilling med genstands- og emnetekster. Danske tekster. Åbnet 1997.

Oldtidens spor: Kronologisk opstilling med mange genstande og få tekster. Tekster omhandler kun genstandsbetegnelse og fundsted. Danske tekster. Åbnet 1998.

Horsenskrøniken: Udstilling med genstande, fotos og lydclip fra byens familier og forretninger ca. 1875-2000. Danske tekster. Åbnet oktober 1999.

Pilfingrenes Paradis: Legeudstilling med originalt legetøj i montrer og kopier til at lege med. Desuden fotografier af børn i leg eller arbejde. Danske tekster. Åbnet april 2000.

Sølvkammeret: Museets sølvsamling samt dele af det Lichtenbergske kunstkammer. Tanken er at give en fornemmelse af "skatkammer". Danske tekster. Åbnet juni 2002.

Særudstillinger

Museet producerer selv 3-4 årlige særudstillinger, som henvender sig til forskellige grupper. Til brug for kvalitetsvurderingen har museet udarbejdet en liste over særudstillinger fra 2005 til 2008 med angivelse af titler, emner, tekstning og år.

Det fremgår, at museet i perioden har vist 21 særudstillinger. Alle udstillingerne var helt eller delvist med nyere tids emner. Kun 2 af særudstillingerne var delvist med oldtids-emner, og halvdelen af udstillingerne havde ingen klar forbindelse til museets ansvarsområde.

Anden formidling

Horsens Museum mener, kulturarven udenfor museet er lige så vigtig at formidle, som samlingerne indenfor murerne. Derfor prioriterer museet også at formidle ved arrangementer andre steder end på museet og til forskellige befolkningsgrupper.

I 2008 gennemførte museet ca. 115 arrangementer af denne art, der omtrent fordelte sig på: 40 omvisninger, 35 foredrag, 15 byvandring/guidede ture, 20 kurser og 5 andre typer af arrangementer. Ca. 60 arrangementer var med emner indenfor oldtid og middelalder og ca. 50 arrangementer med emner indenfor nyere tids kulturhistorie. Næsten alle arrangementer havde en klar forbindelse til museets ansvarsområde.

Undervisning

Horsens Museum har ikke noget formaliseret samarbejde med undervisningssektoren i Horsens. Museet har ingen skoletjeneste og ingen pædagogisk uddannede medarbejdere med særligt ansvar for undervisning. Museet har en lille gruppe frivillige i Oldeforældreklubben, der hjælper museet med at formidle til skolegrupper. Skoleklasser, der selv henvender sig, tilbydes rundvisninger og opgaver til udstillingerne, som de selv kan løse.

Til enkelte særudstillinger har museet udarbejdet undervisningsforløb på grundskoleniveau. Materialet er delvist tilgængeligt på e-museum.dk. og på museets hjemmeside. Ved arkæologiske undersøgelser knyttets der ofte kontakt til lokale skoler, som resulterer i klassebesøg ved udgravningerne.

Formidlingspublikationer

Museet oplyser, at der i perioden 2005-08 ikke er udgivet formidlingspublikationer med relation til museets udstillinger.

Formidling på internettet

Museet bruger www.horsensmuseum.dk til information om dele af museet. Hjemmesiden er opdelt i en museumsdel med præsentation af udstillingerne, en arkæologidel, og en fængselsdel. Museets arkivdel mangler. Der linkes fra forsiden til arkivafdelingen, der har en selvstændig hjemmeside. Derudover er der faktuelle og praktiske oplysninger om museet samt årsprogram og forskellige nyheder.

Museets arkivafdeling har domænenavnet www.byarkivet-horsens.dk. På sitet formidles træk af Horsens by og historie i mindre artikler. Der gives desuden oplysninger om arkivets virksomhed og arrangementer. Målet er at gøre opmærksom på den viden, som ligger i arkivet og at give hurtig information om byens historie. Det sker blandt andet ved en liste over arkivalier, som kan bestilles på arkivet og studeres på læsesalen.

Museet fører statistik over besøg på www.horsensmuseum.dk. Siden februar 2009 har der været 1821 unikke hits. Besøgstiden var i gennemsnit 1 minut og 12 sekunder.

Museets hjemmeside opdateres af museet, men følger Horsens Kommunes standard. Det betyder, at museet ikke har valgfrihed i forhold til funktioner og layout. Statens retningslinier og "Bedst på nettet" har derfor ikke været bestemmende for hjemmesiden.

Udvikling af museets formidling

Udvikling af museets formidling sker primært ved inspiration fra andre museer, som hentes på kurser, konferencer og i netværk. Derfor lægger museet vægt på, at medarbejderne deltager i faglige arrangementer og får mulighed for efteruddannelse i formidling.

Museet forventer, at udstillinger og guidede ture også i fremtiden vil være centrale elementer i museets formidling. Samtidig forventer man, at internet og mobile teknologier vil få stadig større betydning.

PR-virksomhed og markedsføring

Horsens Museum er meget opmærksom på muligheden for gratis redaktionel omtale i de lokale medier. Museet har særlig god kontakt til kulturedaktøren på det lokale dagblad, og arbejder på noget tilsvarende i forhold til P4 Østjylland. Ved arrangementer, fund eller andre nyheder, omtales begivenhederne på hjemmesiden og der produceres pressemeddelelser eller journalisterne kontaktes personligt. Ved udstillinger og arrangementer for børn sender museet plakater og foldere ud til børnehaver, skoler og andre institutioner. Museet har forsøgt at sende informationerne elektronisk på kommunens intranet, men har haft dårlige erfaringer med det.

- Museets bestyrelse og den daglige leder bør arbejde målrettet for at skaffe ressourcer, så der kan ansættes en professionel formidler på museet. Det er ikke hensigtsmæssigt, at formidling alene er overladt til museets faginspektører.
- Museet bør indlede et tæt samarbejde med undervisningssektoren i Horsens og prioritere at udvide sine undervisningstilbud væsentligt. Undervisningen bør målrettes grundskolen og ungdomsuddannelserne, og tilrettelægges i overensstemmelse med læseplaner samt trin- og læringsmål på de forskellige uddannelsers klassetrin.
- Museets mange formidlingsarrangementer har en god balance mellem nyere tids kulturhistorie og emner fra oldtid/middelalder. Derimod har museets særudstillinger næste udelukkende haft emner fra nyere tid, der ofte har savnet forbindelse til ansvarsområdet. Museet bør inddrage oldtid og middelalder i særudstillingerne og derved bidrage til offentlighedens forståelse for museets arkæologiske virksomhed.
- Kulturarvsstyrelsen er opmærksom på, at der findes en kommunal skoletjeneste i Horsens, der servicerer folkeskolerne med undervisningstilbud og lærerkurser. Tilbuddene udgives årligt i et katalog. Styrelsen undrer sig over, at der ikke er tilbud fra Horsens Museum i kataloget for 2009. Det bør museet rette op på i 2010.

- Det giver et forkert indtryk, at Horsens Museum og museets arkivafdeling har hver sin hjemmeside, og præsenteres som to forskellige institutioner. Museet bør have ét domænenavn, der reflekterer, at arkivet er en afdeling af Horsens Museum på linje med arkæologiafdelingen og fængselsafdelingen.
- Museet formidling på internettet er vurderet i et bilag bagerst i denne rapport.

Publikum

Særlige aktiviteter for foreninger m.v.

Horsens Kulturhistoriske Forening har nær forbindelse til Horsens Museum, som arrangerer foredrag og ture for medlemmerne. De 170 medlemmer har gratis adgang til museets udstillinger. Museet har ingen tilsvarende ordninger for andre foreninger.

Kiosk/museumsbutik/café

Museet har butik i museumsbygningen på Sundvej og ved arkivet i det gl. rådhus. Butikkerne drives som en integreret del af museet. Sortimentet understøtter formidlingen, og omfatter kopier af genstande og bøger med relation til ansvarsområdet. Museets café er en del af butikken. Der sælges kaffe/the og småkager.

Åbningstid og besøgstal

1. september - 30. juni er museets udstillinger åbne 11-16, undtagen mandag. 1. juli - 30. august holdes åbent 10-16 alle dage. Arkivet er åbent tirsdag 10-14 og onsdag 10-17. Den første lørdag i hver måned er der åbent 10-14.

I 2008 var museets samlede åbningstid 2265 timer. Det samlede besøgstal var 9858 personer. Heraf besøgte 8134 udstillingerne på Sundvej, eller deltog i arrangementer på initiativ herfra. Arkivafdelingen blev besøgt af 1724 personer.

- Horsens Museum har alt for få brugere i forhold til ansvarsrådets 127.000 borgere, heraf 81.500 borgere i hjemstedskommunen Horsens. Særlig antallet af betalende voksne brugere er småt. Entréindtægterne i 2008 svarede således kun til 1400 fuldt betalende voksne a 30 kr. Det lave antal brugere må give anledning til overvejelser om museets prioriteringer og lede til en ny strategi i forholdet til brugerne.
- Museet opfordres til at bruge resultaterne fra Kulturarvsstyrelsens igangværende brugerundersøgelse aktivt med henblik på at afdække barriererne mellem museet og brugerne, med det formål at få flere besøgende på museet.

Bygninger og udendørsarealer

Generel beskrivelse af bygningerne

Museumsbygningen på Sundvej er en nyklassicistisk bygning opført 1915 til museumsformål. Tilbygning fra 1930. Rummer udstillinger, administration og kontorer.

Flenborgs Enkebolig i Nørregade (1786) er i nyklassicistisk stil men delvist i bindingsværk. Overtaget af museet 1963 til udstillingsbrug. Rummer arkæologisk fundværksted.

Patriciervillaen på Gasvej 7 rummer arkæologisk kontor.

Det forhenværende rådhus i Søndergade 26 er opført i "rosenborgstil" i begyndelsen af 1850'erne. Ca. halvdelen af bygningen blev i 1986 overtaget af museets arkivafdeling.

Lagerbygningen på Fussingsvej er en del af Horsens Statsfængsel, der nu rummer magasin til fængsels-samlingen og kontorer til arbejdet med denne.

I Fællesmagasinet Lysholt har museet en andel på 700 m² og er med i nye 700 m² i etape 2, der bygges 2010. Rummer fortrinsvis nyere tids større genstande samt arkivalier.

Bankagerskolens to sikringsrum i kælderetagen rummer arkæologisk magasin samt magasin for nyere tids mindre genstande.

På Venusvej har museet værksted og depot for museets håndværker.

Udendørsarealer

Museet disponerer ikke over udendørsarealer, men museumsbygningen ligger i en park, der ejes og vedligeholdes af Horsens Kommune.

Ejerforhold

Horsens Kommune ejer alle bygninger undtagen lokalerne i statsfængslet og værkstedet på Venusvej. Med undtagelse af arkivlokalerne i det gl. rådhus og værkstedet på Venusvej betaler museet ingen husleje. Kommunen står for bygningernes udvendige vedligeholdelse, mens museet står for den indvendige.

Lokaleforhold

Museet råder i alt over 4777 m². Fordelingen fremgår nedenfor:

Det fremgår af en udtalelse fra Konserveringscenter Vejle, at lokalerne stort set lever op til standarderne for bevaring af samlingen. Museet mener, at der især er behov for større udstillingsarealer, bedre undervisningsforhold, et forsamlingsrum og væsentlige forbedringer af museets tilgængelighed for handicappede.

	Areal i m ²	Klimastyring	Lysafskærmning
Basisudstillinger:	I alt 507,5 m²		
Horsens Sølv	53,5 m ²	Ja, delvist	Ja
Pilfingrenes paradis	94,5 m ²	Ja	Ja
Vitus Bering	152 m ²	Nej	Ja
Horsens Krøniken	94,5 m ²	Nej	Ja
Oldtidens Spor	61 m ²	Nej	Ja
Middelalder	52 m ²	Ja	Ja
Særudstillinger	I alt 96 m²	Nej	Ja
Værksteder			
Venusvej	50 m ²	Nej	Ja
Sundvej	15 m ²	Nej	Nej
Gasvej	15 m ²	Nej	Nej
Nørregade	95 m ²	Nej	Nej

Magasiner:			
Fængselsmagasin:	1760 m ²	Nej	Nej
Fællesmagasinet Vejle	700 m ²	Ja	Ja
Bankager, nyere tid	131 m ²	Nej	Ja
Bankager, arkæologi	109 m ²	Nej	Ja
Sundvej	26 m ²		
Nørregade, tekstil	9 m ²	Nej	Ja
Kontorer			
Sundvej	165 m ²	Besv. ikke	Besv. Ikke
Gasvej	120 m ²		
Gasvej, Mødelok. + bib.	62 m ²		
Nørregade	15 m ²		
Bryggervej, Gedved (ark.)	45 m ²		
Viborg Hovedvej (ark.)	20 m ²		
Velfærdslokaler			
Sundvej	11 m ²	Besv. ikke	Besv. Ikke
Gasvej	18 m ²		
Nørregade	14 m ²		
Bryggervej, Gedved (ark.)	38 m ²		
Viborg Hovedvej (ark.)	15 m ²		
Café og museumsbutik/kiosk			
	30 m ²	Besv. ikke	Besv. Ikke
Lager			
Sundvej	27 m ²	Besv. ikke	Besv. Ikke
Venusvej	90 m ²		
Nørregade	85 m ²		
Gasvej	98 m ²		
Bryggervej, Gedved (ark.)	60 m ²		
Viborg Hovedvej (ark.)	25 m ²		

Arkivafdelingen	Areal i m ²	Klimastyring	lysafskærmning
Særudstillinger	25	Luftfugtighedsmålere og affugtere	Sommetider
Værksteder og laboratorier	45	Luftfugtighedsmålere og affugtere	
Magasiner i Horsens	229	Luftfugtighedsmålere og affugtere	
Kontorer	110	Besv. Ikke	Besv.ikke
Velfærdslokaler	20	Besv. ikke	Besv.ikke
Café og museumsbutik/kiosk	20	Besv. Ikke	Besv. Ikke
Lager og garager	61	Besv. Ikke	Besv. Ikke

Sikring

Tyverisikring: Museet oplyser, at ydervægge, vinduer, døre og låse generelt udgør en solid ramme om museets samlinger. Genstandssamlingerne er desuden overalt sikret med tyverialarmeringsanlæg med forbindelse til et vagtfirma, der rykker ud ved alarm. Dele af udstillingerne er desuden dækket af overvågningskameraer.

Brandsikring: Museet har automatiske brandalarmeringssystemer med signaloverførsel til vagtcentral. Anlæggene dækker samlingerne i museumsbygningen på Sundvej, Fællesmagasinet Lysholt og magasinet i Nørregade. De øvrige dele af samlingerne er ikke omfattet af ABM-anlæg. Museet har brandslukningsredskaber i alle bygninger, og der føres årligt kontrol med udstyret. Der holdes årligt en brandøvelse i museumsbygningen på Sundvej. Arkivafdelingen holder brandøvelse med ujævne mellemrum.

Opsyn: Museets opsyn er ikke særligt uddannede, men er oplært af museet. De har en kortfattet og utilstrækkelig instruks om deres funktion til rådighed. I arkivafdelingen er der ingen instruks til rådighed om forholdsregler ved brand, tyveri og vandskade.

- Det er meget positivt, at museet prioriterer at flytte det meste af samlingen til Fællesmagasinet i Vejle. Det sikrer samlingen bedst muligt, og minimerer museets behov for lokaler spredt i byen.
- Museet mangler brandalarmer, der dækker hele samlingen. Museet bør snarest sørge for at få forholdene bragt i orden.
- Museet skal udarbejde instrukser og vejledninger til opsynspersonalet, der som minimum beskriver forholdsregler i tilfælde af brand, tyveri, vandskade og hærværk.
- Museets udstillinger bør være tilgængelige for alle - også for fysisk handicappede.

Organisation og administration

Museets vedtægter

Museet har sendt en kopi af sine vedtægter til Kulturarvsstyrelsen.

Administrative regler og bestemmelser

Horsens Museum indgår årlige resultataftaler med Horsens Kommune. Museets resultataftale for 2009 er sendt til Kulturarvsstyrelsen. Aftalen indeholder en række mål for museet, der alle ligger indenfor ansvarsrådets og museumslovens rammer.

Journal og arkiv

Museets administrative arkiv og journalsystem er en del af Horsens Kommunes elektroniske sagsstyring. Journalisering og arkivering udføres af den enkelte medarbejder.

Regnskab

Museets bogholderi varetages af museets bogholder. Regnskabet udarbejdes af Horsens Kommunes Økonomiske Forvaltning og revideres af statsautoriserede revisorer.

Løn og personaleadministration

Museets løn- og personaleadministration varetages af Horsens Kommunes Løn- og Personaleafdeling på baggrund af løbende indberetninger fra Horsens Museum.

Foreninger

Horsens Kulturhistoriske Forening er støtteforening for Horsens Museum. Museet modtager mindre tilskud fra foreningen, og stiller en række ydelser og faciliteter til rådighed for foreningens medlemmer.

Forsikringer

Horsens Museum er omfattet af Horsens Kommunes selvforsikring.

Museets IT-drift

Hele museets IT- drift, inklusiv back-up-funktioner, varetages af Horsens Kommune.

- Det er en væsentlig fordel for museet, at drift, administration og regnskab i så betydeligt omfang varetages af Horsens Kommune. Derved kan museet i højere grad fokusere på det museumsfaglige arbejde.

Ledelse og personale

Bestyrelse

Horsens Museum ejes af Horsens Kommune, og museets bestyrelse er det til enhver tid siddende kulturudvalg.

Formand for bestyrelsen er formanden for kulturudvalget Jørgen Bang (C)
De øvrige medlemmer er Jørn Steffensen (F), Per Schmidt Andersen (A),
Jessie Mogensen (A), Dorthe Mogensen (V), Saliem H. Bader (A),
Ole Gregersen (V), Lisbeth Skibsted (V), Helle Frost (A)

Bestyrelsen drøfter og godkender museets resultataftale/virksomhedsplan og budgetoplæg, hvori de større linjer fastlægges. I to omgange har bestyrelsen bevilget ekstra penge til magasiner samt en etårig stilling til fængselsarbejdet. For nylig har bestyrelsen drøftet samarbejder/sammenlægninger mellem museerne i Horsens.

Museets leder

Museumschef er Anne Bjerrekær, cand. phil. i forhistorisk arkæologi. Ansat 1. juni 2002.

Fast personale

Museets fastansatte personale (på museets budget) bestod den 1. juli 2009 af 1 museumsleder, 3 museumsinspektører, 1 museumsassistent/registrator, 1 overassistent, 1 sekretærassistent, 3 kontorassistenter, 1 håndværker, 1 teknisk servicemedarbejder, 2 rengøringsassistenter. Af det faste personale (på museets budget) var 6 ansat på fuld tid, 3 var ansat i fleksjobs med reduceret timetal, 5 var ansat på deltid. I alt 11 årsværk.

Museets øvrige faste personale (bygherrefinansierede) bestod af 24 arkæologer, 1 student, 1 kontorassistent, 5 museumsmedhjælpere og 1 rengøringsassistent.

Museet mener, der er behov for at styrke den faste personalestab indenfor arkæologi, undervisning, formidling, markedsføring og til opsyn i weekends. Museet oplyser, at forklaringen på de mange ansatte arkæologer og medhjælpere er den voldsomme aktivitet i byggesektoren de sidste 4 år. Antallet er nu for nedadgående.

Personale med tidsbegrænset ansættelse

Tidsbegrænsede ansættelser (på museets budget): 1 videnskabelig medarbejder, 6 museumsmedhjælper, 2 kontormedhjælper, 1 piccoline, 2 weekend-opsyn

Tidsbegrænsede ansættelser (bygherrefinansierede): 7 arkæologer, 6 studenter.

Frivillige

Arkivafdelingen har et fast korps af frivillig, ulønnet arbejdskraft, bestående af ca. 5-7 personer, som hjælper med registrering og magasinering. Ca. 1 årsværk.

Henvist arbejdskraft

Horsens Museum havde den 1. juli 2009 2 personer i ulønnet arbejdsprøvning. Museet har desuden haft 2 militærnægtere ansat i løbet af det sidste år.

Personalepolitik

Museets er omfattet af Horsens Kommunes personalepolitik. Som sådan udarbejder museet skriftlige arbejdspladsvurderinger, og fører MUS-samtaler med udviklingsplaner for de enkelte medarbejdere herunder planer for efteruddannelse. Museet har fremsendt en oversigt over de gennemførte uddannelsesforløb de sidste fire år.

- Museet mangler en formidlingsmedarbejder med en relevant uddannelse til at udvikle og varetage undervisningen af skoleklasser fra grundskolen, gymnasier og erhvervsskoler. Museet kan f.eks. starte processen ved at indlede en dialog med uddannelsesstederne om tilbud, der vil være relevante for dem.
- Museet bør fastansætte en arkæolog med særlig henblik på arkæologisk vidensopsamling, publikationer og udvikling af museets arkæologiske forskning
- På trods af beskedne midler allokert til efteruddannelse lykkes det museet at gøre en betydelig indsats på området f.eks. ved interne kurser, gratis kurser, orlov eller nedsat arbejdstid med henblik på uddannelses.

Økonomi

Udviklingen i museets tilskud

Horsens Museum oplyser, at man de sidste fire kalenderår har modtaget følgende tilskud:

<i>Årstal</i>	<i>Statstilskud</i>	<i>Amt</i>	<i>Kommunal andel af budget</i>	<i>Kommune</i>	<i>Ikke-off. tilskud</i>	<i>Museets egen-indtægt</i>
2008	807.266	0	4.242.497	3.159.230	375.608 1)	25.036.327
2007	816.473	0	4.210.567	12.766.180	83.000 2)	6.368.182
2006	941.323	366.250	4.438.573	6.188.810	174.000 3)	10.469.679
2005	766.479	396.371	3.755.415	3.340.478	275.861 4)	6.265.294

1) Tilskud fra private fonde til udgivelse af bogen "Karen Rosenkrans" kr. 361.608.
Tilskud fra Kulturhistorisk Forening i 2008 var på kr. 14.000.

2) Tilskud fra private fonde til udgivelse af bøgerne "Gehrdt de Lichtenberg" kr. 65.000 og "Maden ved taffelbord, kammerbord og køkkenbord" kr. 10.000.
Tilskud fra Kulturhistorisk Forening i 2007 var på kr. 8.000.

- 3) Tilskud fra private fonde til udgivelse af bøgerne "Maden ved taffelbord, kammerbord og kokkenbord" kr. 46.000 og "Horsens – kobstaden og guldsmedene 1500-1900" kr. 120.000.
Tilskud fra Kulturhistorisk Forening i 2006 var på kr. 8.000.
- 4) Tilskud fra private fonde til udgivelse af bøgerne "Maden ved taffelbord, kammerbord og kokkenbord" kr. 173.861 og "Horsens – kobstaden og guldsmedene 1500-1900" kr. 94.000.
Tilskud fra Kulturhistorisk Forening i 2005 var på kr. 8.000.

Den fremtidige udvikling i museets tilskud

Museet oplyser, at det kommunale tilskud til museet i 2009 er forøget med ca. 800.000 kr. i forhold til 2008. Forøgelsen anvendes til en 1-årig museumsinspektørstilling til fængselsafdelingen og et bidrag til 2. etape af Fællesmagasinet Lysholt.

Momsforhold

Museet oplyser, at kiosken i museumsbygningen på Sundvej er momsregistreret ved Horsens Kommune. Museet er ikke særskilt momsregistreret. Kiosken havde i 2008 indtægter for 197.174 kr., hvoraf entreindtægten udgjorde 41.966 kr.

- Horsens Museums tilskudsforhold er stabile, men på et beskedent niveau. Det lokale driftstilskud er lavere end almindeligt for en stor købstad. Horsens Kommune yder ca. 39 kr. pr. borger, det gennemsnitlige niveau er noget højere, og der er købstadskommuner, der yder over 90 kr. pr. borger til deres kulturhistoriske museum.
- Horsens Museum bruger sine ressourcer på en bred opgaveportefølje fordelt i fire faglige afdelinger på 8 adresser. Inden for denne ramme har museet mulighed for mindre justeringer i de økonomiske prioriteringer. Generelt svarer aktivitetsniveauet til, hvad man måtte forvente med de aktuelle vilkår og ressourcer. Museet bør overveje, om der kan frigøres ressourcer ved at fortætte museet på færre adresser.
- Museet oplyser, at det kommunale tilskud i 2009 er forøget med 800.000 kr. idet museet har fået bevilget en 1-årig museumsinspektørstilling til at lede arbejdet med fængselsamlingen samt et særligt tilskud til finansiering af etape 2 ved Fællesmagasinet Lysholt.
- Kulturarvsstyrelsen gør opmærksom på, at museerne samlet set modtager stigende årlige tilskud fra staten. En væsentlig og stigende andel af statens tilskud ydes nu i form af puljer, som museerne kan søge. Horsens Museum opfordres til at benytte sig af mulighederne.

Sammenfatning og anbefalinger.

Horsens Museum er et gammelt købstadsmuseum med store samlinger fra byens og omegnes historie. Museet driver en bred virksomhed, der særlig har fokus på byens ældre historie og på historien om Horsens Statsfængsel. Museet varetager desuden det arkæologiske ansvar i Horsens- og Hedensted kommuner.

Horsens Kommune værdsætter betydningen af et lokalt museum for befolkningen, for kulturarven, for planlægningen og for udviklingen i kommunen. Det fremgår af kommunens bemærkninger til Kulturarvsstyrelsen. Museet har desuden et godt samarbejde med Horsens- og Hedensted kommuner om forvaltningen af den faste kulturarv og om museets arkæologiske ansvar.

En tæt forbindelse mellem kommune og museum er nødvendig for en høj kvalitet i varetagelsen af museets opgaver. Det understøttes i Horsens ved, at kommunen ejer museet, er dets hovedtilkudsyder og efter kommunalreformen udgør museets primære ansvarsområde. Den enkle struktur rummer mulighed for en stærk udvikling, som museet og Horsens Kommune allerede er i gang med at realisere omkring det gamle statsfængsel. Kommunen bør overveje, om et tilsvarende partnerskab kan sættes i gang på undervisningsområdet.

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at Horsens Museums tilskudsforhold er stabile, men på et beskedent niveau. Det lokale tilskud til museumsdriften er lavere end almindeligt for en stor købstad. Horsens Kommune yder ca. 39 kr. pr. borger i direkte tilskud. Det gennemsnitlige niveau er noget højere, og der er købstads-kommuner, der yder over 90 kr. pr. borger til deres kulturhistoriske museum.

Den beskedne økonomi anvender Horsens Museum til løsning af en bred opgaveportefølje fordelt i fire faglige afdelinger og på 8 adresser. Inden for denne ramme har museet mulighed for små justeringer i de økonomiske prioriteringer. Generelt svarer aktivitetsniveauet til, hvad man måtte forvente af de aktuelle vilkår og ressourcer. Det bør overvejes, om der kan frigøres ressourcer ved at samle aktiviteterne på færre adresser.

Museet oplyser, at det kommunale tilskud i 2009 er forøget med 800.000 kr., idet museet har fået bevilget en 1-årig museumsinspektørstilling til at lede arbejdet med fængsels-samlingen samt et særligt tilskud til finansiering af etape 2 ved Fællesmagasinet Lysholt. Kulturarvsstyrelsen er enig i kommunens prioritering af det ekstra tilskud til museet.

Kulturarvsstyrelsen gør opmærksom på, at museerne samlet modtager stigende årlige tilskud fra staten. En væsentlig andel af statens tilskud ydes nu i form af puljer, som museerne kan søge. Horsens Museum opfordres til at benytte sig af disse muligheder.

Det er positivt, at Horsens Museum engagerer sig i faglige samarbejder, men museet bør også forholde sig aktivt til det nye museumslandskab og undersøge, om man med fordel kan fusionere med andre af byens eller regionens museer. Erfaringen viser, at et kommunalt ejerskab ikke behøver at være en hindring for at indgå i større fællesskaber.

Kulturarvsstyrelsen vurderer, at Horsens Museum har et stabilt grundlag for sin virksomhed, og at museet samlet set lever op til betingelserne for en statsanerkendelse. Men kvalitetsvurderingen af museet har også afdækket problemer på museet, som kommenteres i rapporten. De vigtigste bemærkninger og anbefalinger opsummeres nedenfor.

Arbejdsgrundlag og formål

Kulturarvsstyrelsen mener ikke, at der er behov for, at Horsens Museum bliver "et dansk fængelsmuseum". Kulturhistorien i Horsens er mere omfattende, hvilket afspejles i museets bredt formulerede ansvarsområde. Fængselshistorien kan derimod udmærket være et særligt fokusområde i museets virksomhed.

Statsanerkendelsen af Horsens Museum har som forudsætning, at museet drives som én institution med én bestyrelse, én leder, én medarbejdergruppe - og at byarkivet er en afdeling i Horsens Museum. Det er derfor misvisende, når arkivafdelingen fremstilles som en selvstændig institution. Museet bør ændre denne praksis, for ikke at skabe tvivl om strukturen. Hvis bestyrelsen ønsker, at arkivet bliver en selvstændig institution med egen ledelse, kan det ske ved en simpel vedtægtsændring idet Kulturarvsstyrelsen, som udgangspunkt, ikke betragter arkivalierne som omfattet af museumsloven.

Samlinger, arkiver, bibliotek

Museet bør træffe beslutning om, hvorvidt arkivalierne i byarkivet skal være en del af *samlingen* i museumslovens forstand. Hvis museet beslutter, at arkivalierne hører til *samlingen*, er de omfattet af museumsloven. Det betyder blandt andet, at arkivet skal leve op til standarderne for samlingsvaretagelse, herunder registrering og indberetning til de centrale kulturarvsregistre inden for de fastsatte terminer. Med et registrerings-efterslæb på 28 årsværk vil alene denne opgave være en meget stor økonomisk udfordring.

Museet kan beslutte at videreføre arkivets nuværende status, hvilket efter styrelsens opfattelse indebærer, at arkivalierne hverken er omfattet af arkivloven eller af museumsloven, hvorfor museet heller ikke er forpligtet på lovgivningsmæssige standarder.

Fængselsprojektet varetages forbilledligt i et samarbejde med Horsens Kommune, Kriminalforsorgen og statens ejendomsselskab. Det er godt, at museet er meget opmærksom på vigtigheden af at være selektiv, både af økonomiske årsager og med henblik på at skabe en samling med en klar profil. Som en naturlig følge heraf bør museet undlade at optage "doubletter" i *samlingen*.

Undersøgelser og forskning

Den sagkyndige bedømmelse af museets arkæologiske forskning viser, at museet forsker på alle niveauer, og kan levere relevante og kvalificerede bidrag på væsentlige faglige områder. Bedømmelsen viser også, at museet ikke har udnyttet det forskningsmæssige potentiale i de senere års mange arkæologiske undersøgelser. Museet bør opprioritere dette område og sørge for, at få samlet op på den indhøstede viden og få den publiceret og fagfællebedømt. Med særlig henblik på den opgave bør museet prioritere at fastansætte en museumsinspektør til området.

Bedømmelsen af museets forskning indenfor nyere tid viser, at museet leverer forskning af alle kategorier indenfor sit ansvarsområde, men med hovedvægt på snævre områder i Horsens ældre historie. Egentlige problemformuleringer savnes generelt og forskningen afspejler ikke altid de satsningsområder, der er beskrevet i museets arbejdsplan.

Museets forskning bør være forankret i arbejdsplanen og udbyttet af forskningen skal udmøntes i formidlingen. Museet skal sikre, at der er en tydelig sammenhæng mellem forskning og formidling, som kommer museets brugere til gavn.

Konserverings- og bevaringsarbejde

Det er positivt, at museet har et tæt samarbejde med Konserveringscentret i Vejle, som museets leder også sidder i bestyrelsen for. Museet bør fastholde samarbejdet og tage initiativ til en samlet bevaringsplan for hele museet. Planen bør forholde sig til behovet for fremtidig magasinplads, udskillelse og kassation, konservering og økonomi. Arbejdet kan indledes med en gennemgang af samlingen, som museet kan søge om tilskud til i Kulturarvsstyrelsen.

Formidling

Museets bestyrelse og den daglige leder bør arbejde målrettet for at skaffe ressourcer, så der kan ansættes en professionel formidler på museet. Det er ikke hensigtsmæssigt, at formidling alene er overladt til museets faginspektører og en gruppe frivillige.

Museet bør indlede et tæt samarbejde med undervisningssektoren i Horsens og prioritere at udvide undervisningstilbuddene væsentligt. Undervisningen bør målrettes grundskolen og ungdomsuddannelserne, og tilrettelægges i overensstemmelse med læseplaner samt trin- og læringsmål på de forskellige uddannelsers klassetrin.

Museets mange formidlingsarrangementer har en god balance mellem nyere tids kulturhistorie og emner fra oldtid/middelalder. Derimod har museets særudstillinger næsten udelukkende emner fra nyere tid, der ofte savner forbindelse til ansvarsområdet. Museet bør inddrage oldtiden i særudstillingerne og derved bidrage til offentlighedens forståelse for museets arkæologiske virksomhed.

Publikum

Horsens Museum har alt for få brugere. Særlig antallet af betalende voksne brugere er småt. Det lave antal brugere må give anledning til overvejelser om museets prioriteringer og lede til en ny strategi for formidlingen. Museet opfordres til aktivt at bruge resultaterne fra styrelsens igangværende brugerundersøgelse med henblik på at afdække barriererne mellem museet og brugerne. Målet bør være et betydeligt større antal brugere.

Bygninger og udendørsarealer.

Det er meget positivt, at museet flytter det meste af samlingen til Fællesmagasinet i Vejle. Det sikrer samlingen bedst muligt, og minimerer behovet for lokaler spredt i byen.

Museet mangler brandalarmer, der dækker hele samlingen, og bør snarest sørge for at få forholdene bragt i orden. Museet skal desuden udarbejde instrukser og vejledninger til opsynspersonalet, der som minimum beskriver forholdsregler i tilfælde af brand, tyveri, vandskade og hærværk.

Ledelse og personale.

Museet mangler en medarbejder med en relevant uddannelse til at udvikle og varetage undervisningen af skoleklasser fra grundskolen, gymnasier og erhvervsskoler. Museet bør desuden prioritere at fastansætte en arkæolog med særlig henblik på arkæologisk vidensopsamling og publikationsvirksomhed.

På trods af beskedne midler allokeret til efteruddannelse lykkes det museet at gøre en betydelig indsats på området f.eks. ved interne kurser, gratis kurser, orlov eller nedsat arbejdstid med henblik på uddannelse.

Udtalelse fra Det Arkæologiske Faglige Råd om Horsens Museums forskningspublikationer

Basisforskning:

Der er ikke anført nogen arkæologiske publikationer, men Vestergaards artikel om monumentale skibssætninger (12) kunne vel have været anført her.

Anvendelsesorienteret forskning og udviklingsarbejde:

Der er fremsendt to arkæologiske artikler (11 og 12).

Vestergaards artikel (12 - i dårlig kopi) om monumentale skibssætninger er et væsentligt bidrag til debatten om disse anlægs funktion og tolkning, og kunne vel, som oven for nævnt, være henført til basisforskning.

Prechts debatindlæg (11) i Arkæologisk Forum 17 om anvendelsen af GPS i arkæologien er baseret på hendes konferensspeciale fra Århus Universitet. Indlægget berører på kvalificeret vis en yderst relevant problematik og debat blandt museerne i disse år og Horsens Museums indsats på dette område er prisværdigt.

Reflekteret dataindsamling.

Der er fremsendt 12 arkæologiske artikler (14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26) Kristiansens artikel (22) om Emner-skatten rummer både en god oversigt over nye fund og refleksioner over deres tolkning samt deres mulige relation ældre fund. Det gælder også i nogen grad Borups artikel (15) om jern- og middelalderbeboelser ved Bjerre og Bendtsens artikel (14) Hedensted Kirke. En række andre artikler (16, 17, 19-22 og 26) giver korte præsentationer af nye fund, men rummer ikke væsentlige refleksioner. De burde måske snarere betragtes som "Øvrig formidling" end som "Reflekteret dataindsamling". Det gælder også Horsbøl Nielsens oversigter (23, 24 og 25) over arkæologiske undersøgelser, da de hverken giver indblik i de opremsede undersøgelser eller rummer refleksioner over det indsamlede materiale.

Øvrig formidling

Der er fremsendt tre arkæologiske artikler (34, 35 og 36).

Lindbloms artikel (36) om kammergrav og bosættelse ved Oens rummer både en god oversigt over de nye fund og refleksioner over deres tolkning samt deres mulige relation andre fund. Dette gælder også Kristiansen og Jensens artikel (35) om kronehalsringe. I den forstand burde disse to artikler snarere henføres til de bedre artikler under "Reflekteret dataindsamling". Kristiansens artikel (34) rummer en omtale af både processen og fund i forbindelse med anlæggelsen af 'Statsfængsel Jylland'. Manglende oversigtsplaner gør det svært at få indblik i undersøgelsesernes resultater.

Sammenfattende vurdering

På grund af stor anlægsaktivitet i Horsens Museums arkæologiske ansvarsområde har museet haft en endog yderst omfattende arkæologisk undersøgelsesvirksomhed i en årrække.¹ Horsens Museum fremsendte liste over forskningspublikationer antyder denne aktivitet, men det står også klart, at museet endnu langt fra har udnyttet de forskningsmæssige potentialer fra de senere års arkæologiske undersøgelser.

---

¹ Det er desværre svært gennem det fremsendte materiale at se omfanget af egentlige arkæologiske undersøgelser. Dette kunne være afhjulpet, hvis der var fremsendt bygherrerapporter for museets arkæologiske undersøgelser i henhold til museumslovens kap. 8.

Udtalelse fra Det Faglige Råd for Nyere tids Kulturhistorie om Horsens Museums forskningspublikationer

Indhold

1. Publikationer	31
2. Forfattere	32
3. Beskrivelse af publikationerne	32
4. Sammenfatning	35

1. Publikationer

2005

1. Hoff, A.: *Guide til det gamle Horsens*. Isbn 87-90555-10-4
2. Hoff, A.: *Skattens ejermænd*. Skalk 2, p. 28 – 32. Issn 0560-1894
3. Hoff, A.: *Markbus*. Skalk 4, p. 17. Issn 0560-1894

2006

4. Knudsen, B. M.: *Maden ved Taffelbord, Kammerbord og Køkkenbord. Madvarer og madvaner ved der russiske hof i Horsens 1780 – 1807*. Isbn 87-90555-12-0
5. Hoff, A.: *Bindebrev*. Skalk 2, p. 31 – 32. Issn 0560-1894
6. Hoff, A.: *Blegdamsvej*. Skalk 4, p. 29 – 32. Issn 0560-1894

2007

7. Hoff, A.: *Gebrdt de Lichtenberg. Storkøbmand, godsejer, pengeudlåner og fabrikant*. Isbn 978-87-90555-13-9
8. Hansen, E. K.: *Senmiddelalderens og renæssancens pladeudrustning: udvikling, opbygning og håndværk*. Issn 1600-6593
9. Kosior, J. D.: *Middelalderens byfæstninger – kronologi og typologi. Renæssancens befæstede byer. I: Danske Bystudier*
10. Hoff, A.: *Baggårdshistorier. 10 fortællinger fra de ældste baggårdshuse ved Søndergade i Horsens. I: Vejle Amts Årbog 2007*, p. 6 – 30. Isbn 978-8788444-18-6
11. Hoff, A.: *Matadorens Bypalæ*. Skalk 6, p. 25 – 29. Issn 0560 – 1894

2008

12. Hoff, A.: *Storkøbmanden og hans undergivne - Gebrdt de Lichtenberg som husbond og patron overfor sine fæstebønder og tjenestefolk*. Herregårdshistorier 3. Del. Dansk Center for herregårdsforskning, Gl. Estrup, p. 110 – 17. Isbn 978-87-990777-5-5
13. Knudsen, B. M.: *Køkkenet ved det russiske hof på Palæet i Horsens. Byens adelsgårde og pakæer, Norden 1720 – 1800* (ed. Andersen, B. og P. Roholt) p. 103 – 110. Isbn 978-87-89224-43-5
14. Vestergaard, A. W. og M. K. L. Nielsen: *Horsens Statsfængsel 1853 – 2006*, p. 48 – 76 I: Vejle Amts Årbog. Issn 978-87888444-66-7
15. Bendtsen, N. H.: *Hedensted Kirke gennem 1000 år*. Museumsforeningen Glud Museum, p. 58 – 65. Issn 1398-9375

2009

16. Knudsen, B. M.: *Madvareindkøb ved det russiske hof i Horsens 1780 – 1807. Kost og vaner i 1800-tallet* (ed. Hyltsoft, O.) p. 1 – 16
17. Knudsen, B. M.: *Horsens mellem 900 – 1800*. Vejle Amts Historie 2009

2. Forfattere

Af ovennævnte forfattere er dr. Phil. Annette Hoff og cand. mag. Anna W. Vestergaard ansat som museumsinspektører indenfor nyere tid på Horsens Museum. Stud. Mag. Nanna Holm Bendtsen, cand. mag. Esben Klinker Hansen og cand. mag. Janne Dangaard Kosior er alle ansatte i Horsens Museums arkæologiske afdeling. Cand. mag. Bodil Møller Knudsen er leder af Horsens Byarkiv. Cand. mag. Mikkel Kirkedahl Lysholm Nielsen var ansat på Horsens Museum i 2007.

3. Beskrivelse af publikationerne

Artiklerne i Skalk

Anette Hoff har publiceret en række mindre illustrerede artikler i Skalk i 2005 og 06. Skalk giver en mulighed for museerne til at komme ud med artikler, der som regel tager sit udgangspunkt i det daglige arbejde og nye opdagelser. Det er kendetegnende for artiklerne, at de ikke er forsynet med litteraturlister eller noter. Det ligger ikke i det formidlingskoncept. Nedenunder følger en kort gennemgang af de fire artikler.

Skattens ejermand (2) falder i tre dele. Efter en introduktion bliver læseren præsenteret for en specifik sølvskat, der blev fundet i 1868 i Horsens. Skatten har tilhørt en Hans Monck, som i artiklens anden del bliver præsenteret ud fra arkivalske oplysninger. Sidst følger refleksioner over, at den rige skat var ejet af en skrædder. Han må have haft byens rige folk blandt sine kunder. Afslutningsvis bliver der stillet spørgsmål ved, hvorfor skatten ikke blev hentet frem igen. Et spørgsmål der vel kan stilles for hver eneste skat, der er fundet i mulden. Artiklen giver indblik i, hvordan museet inddrager kildematerialet, når det er muligt. Det er et sandt detektivarbejde, der er blevet udført i studiet af de relevante 1600 tals kilder.

I *Markhus* (3) fortæller Annette Hoff om skiftet efter en etatsrådinde i Horsens. Skifteprotokollen indeholder en opremsning af nogle af boets ejendele. I artiklen studser Annette Hoff over et ”Mark Huus”. Hun konkluderer at det er det samme som den tyske Schäferkarre, en tohjulet hyrdekærre, hvor hyrden kunne søge ly.

I *Bindebrev* (5) skriver Annette Hoff om forgængerer for det mere kendte gækkebrev. Således blev bindebrevene knyttet til en af årets fire tamperdage eller til en persons navnedag. Brevene var såkaldte drillebreve, som bandt modtageren til at give afsenderen et gilde, hvis han eller hun ikke kunne løsne knuderne, som brevet var bundet med. Der findes fint bevarede og meget sirligt udklippede bindebrev bevarede på Horsens Museum, og i artiklen er et meget smukt brev beskrevet og afbilledet.

Blegdamsvej (6), er en beskrivende artikel om hørforarbejdningsprocesser og blegningsmetoder og perioder. Artiklen er forsynet med en oversigt over vejnavne i Danmark, hvor bleg indgår og vidner om placering af blegepladser i byerne. Ingen vejnavne i Horsens angiver, hvor blegepladsen har ligget og artiklen er uden lokaltilknytning.

Publikationer eller artikler i øvrigt

1. Anette Hoff: *Guide til det gamle Horsens*, giver korte historier knyttet til bestemte steder i Horsens fra vikingetid til 1890. Overblikket gives på nutidigt bykort først i guiden, hvor numre henviser til numre på historier i teksten. Guiden er foruden tekst udstyret med foto af genstande, der knytter sig til de beskrevne historier. Bagerst er guiden forsynet med en kronologisk oversigt med vigtigste årstal samt et bykort fra 1858.

4. Bodil Møller Knudsen: *Maden ved taffelbord, kammerbord og køkkenbord*, er et omfattende kildestudie om det russiske hofs madindkøb i 1700-tallet. Der gives en minutiøs gennemgang af indkøb, der i høj grad er præget af hoffets russiske ortodokse tro. Lange perioder af året har man fastet og spist fisk frem for eksempelvis oksekød. Der gives et grundigt indblik i madvarernes status, og hvor de blev indkøbt lokalt på de omkringliggende godser og regionalt med bl.a. fisk fra Skanderborg Sø. Kogebøger fra samtiden og indsigt i have og køkkenhavekulturen giver en forståelse af dyrkning og behandling af råvarer overordnet set. På et overordnet plan sammenholdes det russiske hofs etikette også med det franske hofs, og de historiske oplysninger giver en forståelse af, hvilken relation det russiske eksilhof har haft til det danske hof og politiske magt. Dog er denne historie ikke gennemgående i fremlæggelsen, der kommer til at savne perspektiv. De lange beskrivelser af hvilke fisk, kød eller grønsager der er blevet spist hvornår i de 27 år hoffet eksisterede, er et glimrende kildestudie, men kunne have været sat bedre ind i en forskningsmæssig sammenhæng. Relationerne mellem de tre borde, der betegner det sociale hierarki i huset kunnet ligeledes havde været perspektiveret dybere. Studien er forsynet med noter, litteratur, kilder samt register.

7. Anette Hoff: *Gehrdt de Lichtenberg Storkøbmand, godsejer pengeudlåner og fabrikant*, er en omfattende forskningsstudie. Den lange komplekse historie, der forløber over flere generationer foldes ud ved brug af et omfattende kildemateriale. Der inddrages i udstrakt grad fortsat eksisterende gods og genstande til at fortælle om velstand og gode gerninger. Materialet sættes ind i en større samfundsmæssige sammenhæng og giver et nuanceret billede af en almindelig borgers mulighed for opstigning ad den sociale rangstige til at blive adlet og sikre sine døtre en passende social position i samfundet på den tid. Med studien kommer man også tæt på menneskerne og deres omgangsformer. Således gives et indsigtfuldt blik i både Gehrdt de Lichtenbergs formelle titler og aktiviteter, foruden hvem han var som menneske. Studien er gennemillustreret og forsynet med litteratur, kilde og billedangivelser foruden et omfattende navregister.

8. Hansen, E. K.: *Senmiddelalderens og renæssancens pladeudrustning: udvikling, opbygning og håndværk*. Publikationen, hvis tyngde ligger på pladerustningens udvikling fra antikken til 1600 tallet, er en gennemskrivning af et tidligere hovedfagsspeciale fra 2002. Som sådan bærer det også præg af specialeskrivningens metode med den indledende gennemgang af forskning og kilder, selve gennemgangen af historien. En beskrivelse af det tilknyttede håndværk, en gennemgang af det danske materiale og en afsluttende sammenfatning. Publikationen er illustreret og forsynet med en omfattende litteraturliste. Der anvendes både primær- og sekundærkilder i studiet, som bringer os rundt i Europas historie i senmiddelalderen og renæssancen. Publikationen indeholder ikke noter.

9. Kosior, J. D.: *Middelalderens byfæstninger – kronologi og typologi. Renæssancens befæstede byer*. Artiklen har til formål at kaste lys over de befæstningsanlæg i Danmark, der er af fortifikatorisk art i middelalderen. Det er et arkæologisk interesseområde, men forfatteren har samtidig skrevet på baggrund af kildestudier i f.eks. krøniker og pavebreve. Det kan være meget nyttigt at inddrage de skriftlige kilder, der findes til middelalderen, og artiklen gør opmærksom på, at der er sket fejlfortolkninger på baggrund af gamle oversættel-

set af det tidlige materiale. Det er et spor, der godt kan forfølges yderligere i netop anvendelse af tidlige oversættelser af det ældste skriftlige kildemateriale. Artiklen som indeholder en omfattende litteraturliste samt noter fremstår som en gennemgang af de forskellige typer befæstninger samt nogle overvejelser over deres betydninger. Konklusionen er, at der sker en udvikling på området, og at denne peger i flere retninger. Der er henvisninger til illustrationer eller figurer, som ikke findes. Det virker forstyrrende på forståelsen af materialet.

10. Hoff, A.: *Baggårdshistorier. 10 fortællinger fra de ældste baggårdshuse ved Søndergade i Horsens*. Forskningsområdet kom til museet i forbindelse med en arkæologisk udgravning i en enkelt baggård, hvor et hidtil upåagtet hus ”kom frem i lyset”. Dette førte til, at museet iværksatte en undersøgelse af, hvor mange gamle baghuse, der stod endnu. Gennem studier i relevante kilder til husenes historie publicerede museet en række avisartikler, som hér er samlet i en fælles tidsskriftsartikel. Dette samtidig med iværksættelsen af en bevarende lokalplan for området. Artiklen er gennemillustreret og forsynet med noter og litteraturhenvisninger. De små historier giver læseren en fornemmelse af de erhverv, der havde adresse i byens baghuse ligesom nogle af de mennesker og beretninger, der kan fortælles, bliver præsenteret.

11. Anette Hoff: *Matadorens bypalæ*, er en kort beskrivende oversigtsartikel på baggrund af forskningsstudie om Gehrt de Lichtenberg af samme forfatter. Der fremlægges resultater og viden om palæets opførelse og indretning med eksempler på skatkammeret. Artiklen er ikke forsynet med en litteraturliste.

12. Anette Hoff: *Storkøbmanden og hans undergivne – Gehrdt de Lichtenberg som husbond og patron over for sinde fæstebønder og tjenestefolk* er en kildestudie fra hvilket kortlægges den undersøgte storkøbmand, Gehrdt de Lichtenbergs, forhold til sine undergivne. Gennem fremstillingen demonstreres beherskelse af metoder i kildestudie og denne sammenholdes med anden historisk viden om perioden og sættes ind i en fysisk sammenhæng ved præsentation af kirke og godsbyggeri som storkøbmanden har forestået. Artiklen er forsynet med noter med henvisninger til litteratur og arkivalier.

13. Bodil Møller Knudsen: *Køkkenet ved det russiske hof på Palæet i Horsens* er en beskrivende artikel, til ny viden om bespisning og madlavning hos en meget begrænset gruppe i Danmark på den tid, det russiske hof i Horsens i 1700-tallet. Palæets indretning gennemgås til forståelse af madens fremstilling og servering. Artiklen bygger på forskningsstudie og rummer ikke fodnoter i teksten og kun enkelte henvisninger til litteratur, dog er artiklen forsynet med en omfattende litteraturliste.

14. A.W. Vestergaard og M.K.L. Nielsen: *Horsens Statsfængsel 1853 – 2006* er en længere artikel, der bygger på beskrivelser af historiske forhold i fængslet foruden samtidsdokumentation og personskildringer uden en egentlig samfundsmæssig eller byhistorisk sammenhæng. Den omfattende fotodokumentation af fængslet, som indledningsvis angives, at museet har foretaget i forbindelse med lukningen, er ikke inddraget i artiklen. Artiklen er forsynet med en litteraturliste.

15. Bendtsen, N. H.: *Hedensted Kirke gennem 1000 år*. Artikel, der beskriver kirkens udvikling udelukkende på baggrund af arkæologisk materiale. Især i beskrivelsen af kirkens nyere historie kunne det måske være en mulighed at inddrage historisk kildemateriale, hvis dette findes. Artiklen er illustreret, men uden noter og/ eller kildehenvisninger.

Måske er det en fejl, at repræsentanter fra Nyere tids faglige råd skulle vurdere den. Vi er lidt forudsætningsløse.

16. Bodil Møller Knudsen: *Madvareindkøb ved det russiske hof i Horsens 1780 – 1807* er en artikel afledt af det større forskningsprojekt om madvanerne ved det russiske hof i Horsens i 1700-tallet. Der gennemgås lange beskrivelser om indkøb og begrundelse af indkøbenes art. Den russisk ortodokse religion krævede lange fasteperioder, hvor man overvejende spiste fisk og grønsager. Hoffets danske hushold spiste efter danske protestantiske vaner. Artiklen giver et indtryk af, de lokale og regionale indkøbsmuligheder og relationer til godserne. Artiklen bygger på forskningsstudie og er forsynet med fodnoter, hvor anvendt litteratur er angivet.

17. Knudsen, B. M.: *Horsens mellem 900 – 1800*. Oversigtsartikel om byens udvikling fra beboelse i vikingetiden til velstående garnisonsby i 1800-tallet. Artiklen er ikke forsynet med kilder, litteraturhenvisning, noter eller illustrationer. Den ser uden tvivl anderledes ud i den årbog, den er publiceret i.

4. Sammenfatning

Arbejdsplaner og temaer

I sin arbejdsplan har Horsens Bymuseum afgrænset en række forsknings- og indsamlingsområder, der vidner om en orientering fra den ældre nyere tids historie til den nyeste tids historie efter 2. verdenskrig. Særlig vægt lægges på den danske opdagelsesrejsende Vitus Berings historie og ekspeditioner samt historien om ret og straf igennem tiden. Museet arbejder på også at blive Dansk Fængselsmuseum bl.a. med overtagelse af genstandssamlingen på Statsfængslet i Horsens.

Den ældre historie varetages både af Horsens Museum og af Byarkivet, som er en del af den samlede kulturinstitution.

Horsens Museums forskning præges dog af ”sager” der er kommet til museet via:

- arkæologien (skattefund, udgravning af kirke eller fundet af de gamle baghuse)
- puljesamarbejdet omkring herregårdsforskning, hvilket har givet mulighed for at brede feltet omkring godsejerens liv og virkemuligheder i 1700-tallet ud og mere specifikt madkulturen i et adeligt miljø
- ansattes egen forskning (speciale eller disputats) eller andre bestillingsopgaver (kirkehistorie, turguide)

snarere end målrettet satsninger, som de kommer til udtryk i museets arbejdsplan.

Arbejdsplanen angiver en stærk opprioritering af dokumentation og registrering af Horsens Statsfængsel. Det er angivet som et udviklingsarbejde, som hidtil er formidlet i en årbogsartikel. Der savnes indsigt i en forståelse af hvad den erhvervede viden vil blive brugt til fremover. Den store fotodokumentation og øvrig registrering kan med fordel sættes ind i en forskningsmæssig sammenhæng. Vitus Bering er fraværende i det tilsendte materiale, så det må konkluderes at museet ikke følger sin egen forskningsprioritering i indsatsen.

I Arbejdsplanerne er tillige indskrevet et fokus på indsamling af nyere tids genstande, hvilket dog ikke hidtil har afledt udarbejdelse af forskningsmæssige problemstillinger.

Emneområder og forskningskategorier

Forskningsområderne udspringer af den ældre historie, der har et fokus på guldsmedevirksomhed, historier om genstande i museets samlinger, herregårdsliv og adelens historie. Emnemæssigt dækker publikationerne således et snævert område af museets virkefelt.

Horsens Museums forskning omfatter samtlige kategorier angivet i Kulturministeriets rådgivende forskningsudvalg af såvel basisforskning som anvendelsesorienteret forskning og udviklingsarbejde. Noget er grundforskning og en del er afledt af denne forskning i mere beskrivende artikler. Det er vel et vilkår for kulturhistoriske museer, at en ansat får adgang til nyt kildemateriale, som så underkastes de metoder, forskeren skal anvende. Det skal der ikke lyde kritik af.

Anbefalinger/ kommentarer

Museet bør i de publikationer, de lægger navn til, skrive et forord, der sætter artiklen eller publikationen i en større sammenhæng/ museets arbejdsplan.

Når løst tilknyttede eller projektansatte står for en stor del af forskningen, kan det blive svært at opnå en kontinuitet i forskningen ligesom det kan være et problem at fastholde den indhentede viden i institutionen.

En del af forskningen ligger fortrinsvist inden for kildestudier sammenholdt med undersøgelser af bygningshistorie og genstandssamlinger, der bl.a. knytter sig til godsejeren Gehrdt de Lichtenberg. Den store undersøgelse af husholdningen ved det "russiske hof" giver en meget grundig indsigt i fremmedartet madkultur på et på plan. En større perspektivering af magtforhold og hierarkier kunne være ønsket.

Der antydes undervejs nogle spændende metodiske takter, som f.eks. når kildegennemgangen i forbindelse med pladeudrustningerne afdækker mangelfulde oversættelser af det ældste kildemateriale, men det bliver ikke forfulgt yderligere. Her kunne et samarbejde mellem arkæologen og historikeren virkelig anbefales.

En del af artiklerne er meget velskrevne og derved lettilgængeligt for læseren, hvor andet har mere oversigtspræget karakter, og derfor bliver tungt at komme igennem.

Artikler, der ikke forholder sig til et kildemateriale, men fremstår som uddrag fra andre forfatteres værker, kan defineres som anvendt forskning, men det kræver at den skal være problemorienteret. Egentlige problemformuleringer savnes generelt i store dele af det læste materiale.

Det er altid fint, når undersøgelser og forskning kan publiceres for et bredere publikum. Museet har bl.a. publiceret flere artikler i Skalk og udgivet en guide til Horsens. Denne vidner samtidig om et fokus på ældre historie. Med fordel kunne fremover inddrages temaer om nyere historie, der kan engagere publikum.

Kulturarvsstyrelsens notat om Horsens Museums digitale formidling

Horsens Museum har en hjemmeside på adressen www.horsensmuseum.dk. Byarkivet har sit eget domæne på www.byarkivet-horsens.dk. Museet, Byarkivet og Horsens Bibliotek arbejder desuden sammen om online-opslagsværket www.horsensleksikon.dk

Det er ikke åbenlyst, at Byarkivet er en afdeling i museet, da de to hjemmesider fremstår sidestillede og uafhængige af hinanden. Horsens Kommunes hjemmeside omtaler også museet og arkivet som to institutioner. Hvor museet dog har et markant link til arkivet på forsiden, har arkivets forside ingen henvisning til museet, men beskriver sig selv som "Horsens og omegns historiske hukommelse" – uden at nævne museet.

Byarkivets hjemmeside rummer artikler om byens generelle historie, virksomheder, foreninger, samt oplysninger om arkivets virksomhed og arrangementer. Hovedparten af artiklerne og billeder på Horsensleksikon.dk stammer fra Byarkivet, suppleret med en række artikler fra Horsens Folkeblad. Begge sider rummer ressourcer om Horsens og omegns historie, men bærer dog ikke præg af at være forankret i museets virksomhed.

Overordnet design - Horsensmuseum.dk

Museets hjemmeside følger en standard, som er defineret af Horsens Kommune. Den grundlæggende struktur for layout er derfor fastlagt på forhånd, hvilket stemmer overens med organisationens tilhørsforhold til kommunen. Hjemmesiden er meget overskuelig og nem at navigere på. Den er struktureret efter en vandret menubar med en række undersider i flere niveauer og en markant højrestillet menu, som fremhæver prioriterede genveje til såvel praktiske oplysninger som aktuelle aktiviteter og ressourcer.

Formidling af indhold

Museets hjemmeside har en række brugerservice funktioner som nyhedsbrev, kalender, månedens genstand samt kontaktoplysninger på medarbejdere. Disse funktioner hæver sidens niveau og kommer brugerne i møde. Søgefunktion virker ikke brugervenlig, da resultaterne leder væk fra sitet til kommunens hjemmeside. Desuden mislykkedes gentagne forsøg på tilmelding til nyhedsbrev den 12.-13. december 2009

Siden er generelt orienteret mod at informere om museet som organisation og dets virke. Særudstillinger og aktiviteter er præsenteret og flere faste udstillinger er suppleret med billeder og grundige tekster. På samme måde er museets arkæologiske arbejde og arbejdet ved fængselsafdelingen grundigt formidlet. Der er dog flere steder, hvor der mangler billeder og hvor formidlingen endnu kun er planlagt, fx blog og online-rundtur.

Museets samling kunne præsenteres yderligere end den aktuelle henvisning til Museernes samlinger. Beskrivelserne af museets tilbud til skolernes undervisning kunne også med fordel udfoldes og i højere grad servicere lærerne.

Brugernes bidrag med aktuelle snebilleder er en fin måde at udnytte hjemmesiden til brugerinvolverende formidling. Museet kan i forlængelse af den type formidling øge hjemmesidens appel ved i højere grad at udnytte det digitale medies særegne muligheder for at formidle kulturarven visuelt.

Siden er sidst besøgt den 13. december 2009.

Kulturarvsstyrelsen
H. C. Andersens Boulevard
1553 København V.

Rådhusstorvet 4
8700 Horsens
Telefon: 76292929
Telefax: 75601633
kultur@horsens.dk
www.horsens.kommune.dk

Sagsnr.: 2009-000892

Vedr. kvalitetsvurdering af Horsens Museum

Dato: 17. september 2009

Horsens-området er i disse år i hastig udvikling, hvilket medfører omdannelser af både by og landområder. I denne proces er Horsens Museum en uundværlig og værdifuld samarbejdspart, idet Museet med sin viden og ekspertise er med til at sikre bevaringsværdige fortidsminder for eftertiden, samt at den nødvendige udvikling sker så hensigtsmæssigt og så skånsomt som muligt. Horsens Museum fungerer som et videnscenter, der danner grundlag for planlægningen i området. I denne proces er der brug for en direkte og effektiv dialog mellem bl.a. kommunale planlæggere og museumsansatte.

Horsens Museum sikrer historien om det område og det liv, som danner baggrunden for lokalbefolkningens eksistens i dag. Horsens Museum fortæller og formidler Horsens-historien til børn og voksne, og er dermed bl.a. en central samarbejdspart for områdets uddannelsesinstitutioner.

Horsens Museum er en forskningsinstitution, og Museets undersøgelser kaster til stadighed nyt lys over både lokale forhold og sager med national betydning.

Horsens Museum har i en årrække arbejdet aktivt på bl.a. ovenstående områder, og der er Kommunens forventning, at Museet også fremover vil spille en central rolle på disse områder.

Det gamle Horsens Statsfængsel er nedlagt med udgangen af 2006. Bygningerne ejes af Staten, men det er Horsens Kommune, der skal udarbejde lokalplanerne for den videre anvendelse af området. Denne proces har været i gang i nogen tid og Horsens Museum har været og vil fortsat være en aktiv part i denne proces.

På Horsens Statsfængsel er der i tidens løb indsamlet mere end 8000 genstande af enestående og international karakter. I oktober forventes genstandene overdraget fra Direktoratet for Kriminalforsorgen til Horsens Museum. Denne fængselsamling suppleret med Horsens Museums egne indsamlinger og undersøgelser vil i de autentiske rammer på Fængslet kunne give et enestående ind-

blik i dansk straf- og fængselshistorie ligesom den kan tænkes anvendt i forebyggende øjemed og formidlingsmæssige formål.

Horsens Museum vil således ikke blot i udviklingen af Horsens Kommune, men også i samarbejdet omkring den fremtidige brug af fængslet, være en værdifuld og uundværlig samarbejdspart.

Med venlig hilsen

Jørgen Bang
Kulturudvalgsformand

Hanne Damgård
Kulturdirektør